

Легендарный декан горного факультета

21 мая исполнилось 100 лет со дня рождения необыкновенного человека — педагога, ученого и организатора производства Геннадия Исааковича Вальштейна.

Родился Геннадий Исаакович Вальштейн 21 мая 1921 года в Беларуси. После окончания средней школы обучался на курсах комсомольских работников районного звена. В феврале 1941-го прибыл в Карагандинскую область на партийную и общественную работу. В годы Великой Отечественной войны по его инициативе предприятиями Караганды за счет заработанных сверхурочно средств была сформирована и отправлена на фронт танковая колонна, произведенная на Урале.

В послевоенные годы Геннадий Исаакович оканчивает Карагандинский горный техникум, а затем с отличием — Свердловский горный институт по специальности «Шахтное строительство».

Вальштейн возвращается в Караганду и работает руководителем участка по проходке вертикальных стволов, заведующим отделом промышленности и транспорта Карагандинского горкома партии, начальником лаборатории проведения и крепления горных выработок Карагандинского научно-исследовательского угольного института (КНИУИ).

В 1966 году ректор Карагандинского политехнического института академик Сагинов А. С. приглашает его заведующим кафедрой строительства подземных сооружений. В 1968 году Г. И. Вальштейн становится деканом горного факультета, где проработал 20 лет. Геннадий Исаакович внес неоценимый вклад в развитие не только ведущего факультета, но и всего тогда еще политехнического института. По инициативе Г. И. Вальштейна и при поддержке ректора КарПТИ академика Сагинова А. С. был построен новый учебный корпус для имеющего большой контингент обучающихся горного факультета, а также первое в Казахстане общежитие для семейных студентов. Геннадий Исаакович был не только педагогом, организатором, великолепным руководителем, но и замечательным ученым. В его списке — свыше 150 опубликованных научных статей, более 40 авторских свидетельств на изобретения.

Под его руководством успешно защитились десятки кандидатов технических наук.

Все его коллеги, как один, отмечают невероятную работоспособность, ум и колоссальную ответственность за все, что он

делал. «Геннадий Исаакович Вальштейн длительное время работал в КарПТИ деканом горного факультета, где проявил высокую организаторскую способность в деле подготовки инженерных кадров для горной отрасли. Мне посчастливилось работать с ним на этом факультете в качестве заместителя декана по учебно-воспитательной работе. Рабочий день начинался с 6 ч. 30 мин утра и длился до 20-21 часа вечера. С утра рассматривались организационные вопросы быта, проживания, поведения студентов в общежитиях и корпусах вуза. Ежедневно после обеда проводились смотры групп, где рассматривалась успеваемость каждого студента. В результате системного контроля учебного процесса мы всегда достигали хорошего результата.

Начало. Продолжение на 2-й странице.

**БҮГІНГІ
НӨМІРДЕ
ЧИТАЙТЕ
В НОМЕРЕ**

**Вклад
молодежной науки**

Более тысячи докладов
поступило на студенческую
научную конференцию

Стр. 3

**Кандидатские
и докторские!**

Научная школа
профессора А. С. Кадырова

Стр. 4

**Будущее
строим сегодня!**

Итоги Республиканского
конкурса видеороликов

Стр. 6

**Перспективы
образования**

Стипендиальные программы
и научные конкурсы

Стр. 14-15

Сагиновские чтения

17-18 июня 2021 года Карагандинский технический университет проводит Международную научно-практическую **online** конференцию «**Интеграция науки, образования и производства – основа реализации Плана нации» (Сагиновские чтения №13), посвященную 30-летию независимости Республики Казахстан.**

На Конференции планируется работа секций:

Секция 1. **Социально-экономическая модернизация Казахстана за годы независимости.**

Секция 2. **Образование XXI века.**

Секция 3. **Энергетика и энергосбережение.**

Секция 4. **Автоматизация. Робототехника.**

Секция 5. **Информационно-коммуникационные технологии.**

Секция 6. **IT- и SMART технологии.**

Секция 7. **Актуальные проблемы геотехнологий.**

Секция 8. **Геология и освоение недр.**

Секция 9. **Инновационные технологии в области металлургии и материаловедения.**

Секция 10. **Перспективы развития машиностроения.**

Секция 11. **Архитектура и строительство.**

Секция 12. **Транспорт и логистика.**

Секция 13. **Химия. Биотехнологии.**

Рабочие языки Конференции: казахский, русский, английский.

Желающих принять участие в работе Конференции просим до **1 июня 2021 г.** представить в Организационный комитет:

- заявку на участие по прилагаемой форме;
- тезисы доклада, оформленные согласно приведенным ниже требованиям;
- справку о наличии заимствования (антиплагиат).
- **Участие в конференции — бесплатное.**
- **Издание сборника трудов Конференции с ISBN** — после проведения Конференции в электронном формате, размещенном на сайте КарТУ.
- Материалы для участия в Конференции направлять на электронный адрес: pauka-2050@mail.ru
- Почтовый адрес: **100012, г. Караганда, пр. Нурсултана Назарбаева, 56, КарТУ** (главный корпус, 2 этаж, каб. 224).
- Ответственные секретари оргкомитета Конференции: **Моисеев Валерий Семёнович, Шахатова Алия Талгатовна.**
- **Телефоны для справок: 8(7212) 56-52-34.**

Легендарный декан горного факультета

Продолжение. Начало на 1-й странице.

В течение этих 20 лет по результатам соревнований наш факультет всегда занимал первое место», — вспоминает сегодня Ибатолла Даирович Арыстан, профессор кафедры «Разработка месторождений полезных ископаемых» Карагандинского технического университета.

«Геннадий Исаакович Вальштейн — талантливый организатор высшей школы и прекрасный воспитатель студенческой молодежи. Мне посчастливилось с конца 70-х годов прошлого века более 20 лет работать и учиться у этого прекрасного педагога и организатора высшей школы. Еще до работы в вузе он уже имел солидный практический опыт, работая на партийно-советской работе и на производстве. С 1966 года он связал свою судьбу с Карагандинским политехническим институтом, работая доцентом, заведующим кафедрой, деканом горного факультета, профессором. В должности декана Г. И. Вальштейн внес большой вклад в развитие факультета и университета.

Впервые в Казахстане была организована и успешно функционировала воскресная школа для учащихся выпускных десятых классов средних школ для подготовки к вступительным экзаменам по математике и физике. Организовал на базе вуза факультет сокращенного обучения для получения второго высшего образования.

Совместная работа под руководством Геннадия Исааковича оставила неизгладимый след в моей жизни, вспоминаю с благодарностью его уроки жизни, и мы, его соратники и ученики, всегда будем помнить талантливого педагога и прекрасного заботливого воспитателя студенческой молодежи», — говорит профессор кафедры «Экономика и менеджмент

предприятия» КарТУ Бура Ахметжанович Ахметжанов.

«У Геннадия Исааковича был талант правильно подбирать и расставлять кадры. Он всегда говорил: «Мы для студентов, а не студенты для нас», студентов любил как своих детей и создавал им все условия для учебы и отдыха. Не зря общепитиве горного факультета занимало первое место среди студенческих общежитий СССР.

Геннадий Исаакович живет в сердцах всех нас, кто многие годы трудился с ним рядом. Мы помним его как Человека с большой буквы, великого труженика, блестящего организатора, талантливого педагога. Все свои знания, опыт, силы отдавал он университету», — так вспоминает своего коллегу профессор кафедры «Рудничная аэрология и охрана труда» Юрий Дмитриевич Обухов.

Геннадий Исаакович Вальштейн имеет множество наград, в числе которых орден Дружбы народов, медали «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.», «За освоение целинных земель», «За доблестный труд. В ознаменование 100-летия со дня рождения В. И. Ленина», «30, 40 и 50 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.», знаки «Отличник высшего образования», «Шахтерская слава» I и II степени, «Бронзовая медаль ВДНХ», две почетные грамоты президиума Верховного Совета КазССР.

Талантливый руководитель и педагог, Геннадий Исаакович посвятил свою жизнь горному делу, науке и образованию, воспитанию многих поколений высококвалифицированных специалистов и ученых, которые и по сей день благодарны своему Учителю.

Ректорат, коллектив преподавателей, сотрудников и выпускников НАО «Карагандинский технический университет»

Ученые КарТУ встретились с руководителями и специалистами КПКУ УД АО «АрселорМиттал»

Совещание состоялось 19 мая в рамках Корпоративного университета. Обсуждали вопросы трудоустройства выпускников и проведения практик, говорили об актуализации образовательных программ (КЭД и МОП) 6В11301 — «Организация перевозок, движения и эксплуатация транспорта» и профориентационной работе для сотрудников КПКУ УД АО «АрселорМиттал». Затронуты были этапы исследований проводимых в рамках хозяйственной работы на тему «Исследование и разработка системы оптимизации режима управления локомотивом (на промышленных предприятиях)».

В совещании приняли участие: Салфетников В. В. — начальник КПКУ УД АО «АрселорМиттал»; Исагулов А. З. — Исполнительный директор НАО КарТУ; Ожигин С. Г. — и.о. проректора по научной работе НАО КарТУ;

Аскарров Б. Ш. — зав. кафедрой ПТ; Балабаев О. Т. — доцент каф. ПТ; Рожков А. В. — и.о. доцента каф. ПТ; Косбармаков С. Ж. — ст. преподаватель каф. ПТ.

Лучший Инженер 2020 года

Аристотель Исагулов стал победителем в Республиканском конкурсе Национальной инженерной Академии РК.

Он впервые реализовал технологию производства и обработки износостойких материалов для деталей металлургического оборудования с повышенными эксплуатационными

свойствами черных сплавов (износостойкость, жаропрочность, механические свойства).

Методика расчета параметров газо-воздушно-импульсных формовочных машин Исагулова А. З. используется при разработке и эксплуатации автоматических формовочных линий фирм «Георг Фишер» (Швейцария), «БМД» и Кюнкель-Вагнер (Германия).

Разработанные им приборы для исследования технологических свойств литейных форм внедрены на 20 промышленных предприятиях и фирмах Республики Казахстан.

Исагулов А. З. — доктор технических наук, профессор, лауреат Государственной премии

РК в области науки и техники им. аль-Фараби, имеет 1 060 печатных научно-методических трудов, автор 185 изобретений.

Поздравляем Исагулова Аристотеля Зейнуллиновича с победой!

Импульс развития

По итогам конкурса грантового финансирования Комитета науки МОН РК на 2021-2023 годы со сроком реализации 12 месяцев по приоритетным направлениям науки «Геология, добыча

и переработка минерального и углеводородного сырья, новые материалы, технологии, безопасные изделия и конструкции» и «Энергетика и машиностроение» одобрены для финансирования проекты научных руководителей:

Исагуловой Д. А. (каф. НТМ) на сумму 6,6 млн. тг.,

Шоланова К. С. (каф. АПП) на сумму 7,3 млн. тг.,

Фешина Б. Н. (каф. АПП) на сумму 8,0 млн. тг.

Поздравляем наших ученых с выигрывшем гранта на выполнение научно-исследовательских работ!

Вклад молодежной науки в реализацию Стратегии «Казахстан-2050»

Республиканская студенческая научная online конференция проходила в рамках Дня работников науки и была посвященная 30-летию Независимости Республики Казахстан.

Цель конференции «Вклад молодежной науки в реализацию Стратегии «Казахстан-2050» — это активизация творческой, познавательной и интеллектуальной инициативы молодежи, а также обмен информацией и опытом работы. Одним из важнейших аспектов пленарного заседания было обсуждение докладов, посвященных 30-летию Независимости Республики Казахстан.

Независимость — поистине особая страница в истории государства и нации, многовековая мечта казахского народа. По словам Первого Президента Республики Казахстан — Елбасы Н. А. Назарбаева, «...независимость — это самая священная ценность для всех казахстанцев».

16 декабря 2020 года на церемонии вручения государственных наград Глава государства К. К. Токаев отметил, что «...29-й год нашей Независимости выдался сложным, драматичным, нестандартным. Подобные судьбоносные испытания выпадают на долю не каждого поколения. Уверен, в будущем потомки по достоинству оценят наши усилия. Пройдя суровую закалку глобальным кризисом, мы будем ставить перед собой еще более смелые цели и задачи. Предстоящий год станет для нас рубежным. Он пройдет под знаком 30-летия Независимости нашей Родины».

За годы Независимости Казахстан достиг впечатляющих успехов в экономическом развитии, повышении уровня жизни наших граждан, создании прочных основ демократии.

Доклады студентов и магистрантов на секционных заседаниях затрагивали актуальные проблемы современного общества и развития науки. Исследования содержали элементы новизны, были ориентированы на поисковое творчество, углубленное изучение рассматриваемых проблем. Ценным явилось творчество, интеллектуальная продуктивность, генерация новых идей студентами и магистрантами. Все докладчики продемонстрировали практическую направленность своих работ.

На конференцию поступило всего 1 023 доклада, из них 162 доклада от студентов и магистрантов сторонних вузов, в том числе 2 — из вузов дальнего зарубежья (Университет Лотарингии, Университет Цзяннань); 30 — из вузов СНГ (Томский политехнический университет, Санкт-Петербургский государственный электротехнический университет «ЛЭТИ» им. В. И. Ульянова, Балтийский государственный технический университет «Военмех» им. Д. Ф. Устинова, Тюменский государственный университет, Орловский государственный аграрный университет, Киевский национальный университет культуры и искусств, Азербайджанский университет языков, Международный университет Кыргызстана, Бухарский инженерно-технологический институт, Технологический университет Таджикистана) и 130 — из вузов Казахстана (Казахский Национальный Университет им. аль-Фараби, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гу-

милева, Казахский национальный исследовательский технический университет им. К. И. Сатпаева, Казахский национальный педагогический университет им. Абая, КАЗГЮУ им. М. С. Нарикбаева, Карагандинский университет им. Е. А. Букетова, Восточно-Казахстанский технический университет им. Д. Серикбаева, Каспийский университет технологий и инжиниринга им. Ш. Есенова, Актюбинский региональный университет им. К. Жубанова, Костанайский региональный университет им. А. Байтурсынова, Павлодарский университет им. С. Торайгырова, Казахский университет международных отношений и мировых языков им. Абылай Хана, Университет международного бизнеса, Жезказганский университет им. О. А. Байконурова, Евразийский гуманитарный институт, Международный университет Астана, Казанский инновационный университет им. В. Тимирязова, Карагандинский индустриальный университет, Международный университет туризма и гостеприимства, Университет Мира, Казахская академия транспорта и коммуникаций им. М. Тынышпаева, Центрально-Казахстанская Академия, Многопрофильный колледж профессионального обучения, Карагандинский агротехнический колледж, Карагандинский высший колледж «Volashaq», Карагандинский медицинский университет, Карагандинский университет Казпотребсоюза, Колледж инновационных технологий).

По итогам работы секций представлены к награждению 84 студента и 24 магистранта, а также многие отмечены благодарственными письмами и грамотами за активное участие.

ЮБИЛЕЙ

Научная школа профессора А. С. Кадырова

25 мая исполняется 70 лет Адиль Сураатовичу Кадырову, доктору технических наук, профессору Карагандинского технического университета, известному в нашей стране и за рубежом ученому.

Еще будучи студентом Карагандинского «политеха», Адиль Сураатович всерьез увлекся научно-исследовательской работой, поэтому после окончания учебы в 1973 году ему была предложена должность младшего научного сотрудника кафедры «Строительные машины». Уже через четыре года, в 1977-м, молодой исследователь в составе группы ученых вуза был удостоен звания лауреата Премии Ленинского комсомола Казахстана в области науки и техники.

Адиль Сураатович многие годы совмещал научную и производственную деятельность в НПО «Союзспецфундаментстрой» с работой на кафедрах «Технология строительного производства» и «Строительные и дорожные машины».

По результатам актуальных исследований в области повышения эффективности технологии и механизации строительных работ им были в 1980-м и 1989 году успешно защищены диссертации на соискание ученых степеней кандидата и доктора технических наук в Московском инженерно-строительном институте.

За годы весьма плодотворной научно-педагогической и производственной деятельности профессор А. С. Кадыров опубликовал более 360 научных и учебно-методических трудов, внедрил в производство сотни проектов по развитию высокоэффективной технологии и механизации в фундаментостроении. Он является обладателем 49 авторских свидетельств и патентов, 28 из которых входят в международную базу Clarivate Analytics.

Проявив незаурядный организаторский талант, Адиль Сураатович внес значительный вклад в организацию, развитие и эффективную деятельность НПО «Союзспецфундаментстрой», диссертационных советов по защите докторских и кандидатских диссертаций. На протяжении многих лет он являлся членом диссертационных советов при Сибирском автомобильно-дорожном институте (СибАДИ, г. Омск, Россия), Казахской академии транспорта и коммуникации (КазАТК, г. Алматы), Карагандинском техническом университете. Ныне профессор А. С. Кадыров является членом научно-технического совета КарТУ, председателем диссертационного совета при вузе по защите докторских диссертаций (PhD) по направлениям «Машиностроение», «Транспорт, транспортная техника и технологии».

В качестве ведущего профессора кафедры «Строительные и дорожные машины» (ныне «Транспортная техника и логистические системы») А. С. Кадыров создал научную школу «Технология и механизация в фундаментостроении», в рамках которой под его руководством были защищены две докторские и 4 кандидатские диссертации.

После перехода на новую систему подготовки научно-педагогических кадров им подготовлено 6 докторов PhD и более 40 магистров. В данное время он является руководителем 4 докторантов и 3 магистрантов.

За выдающиеся достижения в научной и педагогической деятельности, вклад в развитие

производства профессор А. С. Кадыров награжден нагрудными знаками «За заслуги в развитии науки Республики Казахстан», «Заслуженный автомобилист Республики Казахстан», удостоен званий «Лучший преподаватель вуза РК – 2010», «Заслуженный работник КарТУ».

Адиль Сураатович Кадыров воплощает в себе все самые лучшие качества высококвалифицированного специалиста, ученого и педагога: человечность, отзывчивость, высочайшую компетентность и великолепную эрудицию, чувство юмора, требовательность и трудолюбие. В трудную минуту на него всегда можно положиться, обратиться за советом и помощью, и можно не сомневаться, что он обязательно поможет не только словом, но и делом.

Его неугасаемая энергия, талант ученого и педагога, организатора особенно ярко проявляются в подготовке научно-педагогических кадров. Научные семинары профессора А. С. Кадырова, острые диспуты по актуальным проблемам научно-технологической модернизации производства стали одной из наиболее эффективных площадок для рождения инновационных идей, обмена опытом, формирования и развития креативного мышления молодых исследователей и будущих ученых.

Поздравляем доктора технических наук, профессора А. С. Кадырова с юбилеем и желаем ему здоровья, счастья и новых творческих успехов в научно-педагогической деятельности!

Ректорат, коллектив преподавателей, сотрудников, докторантов, магистрантов и студентов НАО «Карагандинский технический университет»

Профессор Өтеновтің іргелі курстары

30 мамырда техника ғылымдарының докторы, Қарағанды техникалық университетінің профессоры, біздің елімізде және шет елде танымал ғалым, топырақ механикасы және геотехникалық инженерия жөніндегі халықаралық қауымдастықтың мүшесі Есен Сыданұлы Өтенов 70 жасқа толды.

Есен Сыданұлының жарты ғасырға жуық еңбек жолы Қарағанды «Политехымен» байланысты. Мұнда ол инженерлік-құрылыс факультетінде оқыды және үздік түлек ретінде «Технология және құрылыс өндірісін ұйымдастыру» кафедрасында жұмыс істеуге қалдырылды.

ҚарПТИ ректоры академик А. С. Сағыновтың жолдамасы бойынша Ленинград инженерлік-құрылыс институтының аспирантурасында оқыды және Балқаш жалпы техникалық факультетіне басшылық етті, ол ғылыми-педагогикалық кадрларды даярлауға және Қазақстанның бірқатар индустриялық орталықтарында ЖОО филиалдарын дамытуға көп көңіл бөлді.

Кандидаттық, одан кейін докторлық диссертациясын қорғағаннан кейін Е. С. Өтенов университет базасында Біліктілікті арттыру институтын, сондай-ақ тау-кен, энергетика,

автоматика және телекоммуникация, сәулет және құрылыс сияқты ірі факультеттерді басқарды.

Есен Сыданұлы өзінің еңбек қызметінің барлық кезеңдерінде, барлық лауазымдарда әрдайым жоғары кәсіби шеберлікті, адамдармен жұмыс істеу дағдысын, жоғары жауапкершілік сезімін, табандылық пен парасаттылық қасиеттерін танытты.

Профессор Е. С. Өтенов – өз университетінде мемлекеттік тілде мамандарды даярлау бастамашылары мен ұйымдастырушыларының бірі. Ол студенттер мен магистранттар қолданатын «Іргетастар мен негіздер» оқулығын және «Топырақ механикасының негіздері» оқулығын жазып, баспаға шығарды.

Есен Сыданұлының ғылыми еңбектері Жапонияда, Корея Республикасында, Ресейде, Үндістанда және басқа елдерде жарық көрді.

Оның «Салынған қалалық аудандардағы ғимараттардың іргетастарын есептеу» монографиясы Қазақстанның құрылыс саласына ресурсты үнемдеу мәселелерін ғана емес, сондай-ақ тұрғын үй құрылысы саласындағы әлеуметтік және экологиялық проблемаларды шешудегі зор үлесі болып табылады. Профессордың ғылыми зерттеулерінің нәтижелері Санкт-Петербург, Алматы және Қарағанды қалаларының жетекші ғылыми-зерттеу институттарында және жобалау-іздістіру ұйымдарында енгізілді.

Профессор Е. С. Өтеновтің ғылыми-педагогикалық қызметтегі еңбегі Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Құрмет грамотасымен, «Жоғары оқу орнының үздік оқытушысы» және «ҚР Құрметті құрылысшысы» төсбелгілерімен, академик Ш. М. Айталиев атындағы медальмен белгіленді.

Техника ғылымдарының докторы, профессор Е. С. Өтеновті мерейтойымен құттықтай отырып, зор денсаулық, баянды бақыт және Тәуелсіз Қазақстанның игілігі үшін ғылыми-педагогикалық қызметте мол табыстар тілейміз!

«Қарағанды техникалық университеті» КЕ АҚ ректораты, оқытушылар, қызметкерлер, докторанттар, магистранттар мен студенттер ұжымы

ҚарТУ Инновациялық технологиялар колледжінде өткізілген «Үштілділіктегі STEM білім беру» тақырыбындағы үштілді білім беру апталығы

I күн

Қарағанды техникалық университетінің Инновациялық технологиялар колледжінің директоры Н. А. Смағұлованың қолдауымен 29.03-02.04.2021 ж. аралығында «Үштілділіктегі STEM білім беру» атты үштілді білім беру апталығы өткізілді. Апталықтың ашылуы қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде ҚарТУ-дың І-ші ғимаратының 430 дәрісханасында өтті. 1, 2, 3 курс студенттеріне апталық туралы ақпараттармен «Үштілділіктегі STEM білім беру» тақырыбында бейне фильмдер мен слайдтар бойынша қазіргі кездегі үштілділіктің маңыздылығы туралы студенттерге түсіндірілді. Жалпы «Үштілділіктегі STEM білім беру» тақырыбында студенттерге сұрақтар қойылып, пікірлерімен бөлісті. Жауапты қазақ, ағылшын, орыс тілдерінің оқытушылары Е. С. Сыздықова, Н. А. Қоңырова, А. Қ. Тұрысбекова, А. А. Тайгокова, А. Е. Ахметовалар апталықтың ашылу салтанатына қатысқан студенттерге өздерінің кіріспе сөздерін арнады.

II күн

Апталықтың келесі күні ҚарТУ-дың І-ші ғимаратының 429 дәрісханасында «Мемлекеттік тілді-дамытамыз, орыс тілін-қолдаймыз, ағылшын тілін-үйренеміз» тақырыбында жауапты оқытушы Н. А. Конурованың ұйымдастыруымен қазақ тілінде пікірсайыс өткізілді. Пікірсайысқа 1, 2, 3 курс студенттері дебат талаптарына сай Американдық форматта екі командаға бөлініп, 2 студенттен құралған әр командалар арасында «Мемлекеттік тіл» тақырыбында тартысты пікір таласқа түсті. Тақырыпты ашу барысында «қоғамдағы мемлекеттік тілдің қолданылу аясы»; «жастар арасындағы тілге деген құрмет, көзқарас»; «жастардың орыс тілін меңгеріп, ағылшын тіліне деген қызығушылығы қандай деңгейде»; «мемлекеттік тілге деген қызығушылық»; «ұлттық құндылықтарымызды дәріптеудің бірден-бір құралы — тіл»; «тілдерді меңгерудегі негізгі кедергілер» және т.б. тақырыптар негізінде екі команда арасындағы дәйекті жауаптармен жалғасын тапты. Команда студенттері: 1 курс, К-19/20-1 тобының студенттері Төлеу

Аманбол, Өміржанұлы Рүстем және 3 курс КОЖТ-9/18-1 тобының студенті Касенова Дильназ, 2 курс КТОРА-11/20-2 тобының студенті Комилов Бектау тақырып бойынша тартысты пікірсайыста өз ұстанымдары мен көзқарастарын дәлелді мәліметтерге жүгініп, нақты жауаптар беріп отырды. Тартысқа толы пікірсайысқа барлығы 20-ға жуық студент қатысып тамашалады. Дебатқа қатысқан оқытушылар С. Р. Жақсыбаева, А. Е. Ахметова тақырып негізіндегі өздерінің пікірлерімен бөлісіп отырды. Дебатқа төреші болған колледждің арнайы пәндер оқытушысы Ф. Қабсамет екі команда студенттерінің пікірсайыста көрсеткен тартысты жауаптарына төрелік жасады.

III күн

Үшінші күні 1, 2, 3 курс студенттері арасында ағылшын пәнінің оқытушылары Е. С. Сыздықова, А. Қ. Тұрысбековалар студенттердің тілге деген құрметтің арттыру мақсатында қазақша, орысша, ағылшынша үш тілде әзірленген «Мемлекеттік тілді-дамытамыз, орыс тілін-қолдаймыз, ағылшын тілін-үйренеміз» тақырыбында арнайы «флешмоб» ұйымдастырып, бейнебаян әзірлеп, ҚарТУ ИТК инстарграм парақшасына жүктелді.

IV күн

Апталықтың төртінші күнінде студенттер арасында «Үштілділік апталығы» аясында «Тілдің қоғам өміріндегі рөлі» тақырыбында орыс аудиториясында дебат өтті. Студенттер: тіл және қоғам, тіл саясаты, тілдердің өзара әсері, тұлғаның дамуы мен қалыптасуындағы қарым-қатынастың рөлі, мақсатқа жету тәсілі ретінде өзара түсіністік сияқты мәселелерді талқылады. Тәуелсіз төреші ретінде арнайы цикл пәндерінің оқытушысы А. Ю. Балабас шақырылды. Ол қатысушылардың әрқайсысы ұсынылған тақырыптарды аша алғанын атап өтті. Дебатқа қатысушылардың арасында ең жақсы және дәлелді шешімдерімен көзге түскен КВТ-9/20-4 тобының студенті Никита Царегородцев болды. Сондай-ақ, қатысушы студенттер: О. Септ, А. Зотов, Е. Подгорчук, Е. Калдиеков, М. Федоров өздерінің ұтымды

жауаптарымен қарсы команданың сұрақтарына жауап беріп отырды.

V күн

Апталықтың соңғы күні 2.04.2021 ж. І ғимараттың 209 дәрісханада жауапты — орыс тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі А. А. Тайгокованың ұйымдастыруымен «Әдеби қонақ» күні болып өтті. «Әдеби қонақ» күнінде белгілі орыс классиктерінің шығармаларының үзінділер оқылып, бейне материалдар көрсетілді. Классик ақын, жазушылардың шығармалары мен өлеңдерін жатқа оқыған 1 курс студенттері М. Цветаеваның өлеңін — Ю. Лепекоршев, С. Есениннің өлеңдерінен үзіндіні — А. Ситникова мәнерлеп оқып шықса, В. Высоцкийдің «Топ» әнін — Н. Исакаев, «Көңіл күй» бейнеклипін — А. Зотов орындады, «Битлз», «Патшайым», сияқты басқа шығармаларын және «60-жылдардағы рок музыкасы» — О. Сент және А. Зотов гитара аспабымен тамаша орындап көтеріңкі көңіл сый сыйлады, сонымен қатар, әдебиет, өнер туындылары студенттердің сомдауында ұсынылды. Іс-шара жылы, достық және шығармашылық атмосферада өтті.

Қорытындылай келе, апта бойы өткізілген әр түрлі шаралар студенттердің жалпы үштілділікке деген көзқарастарының ерекше екенін аңғартты. Апта бойы жүргізілген іс-шаралардың барлығына 1, 2, 3 курс студенттері барынша ат салысып, өткізілген жұмыстар фотоға, бейнебаянға түсіріліп, ҚарТУ Инновациялық технологиялар колледжінің kit_ktu инстарграм парақшасында жарияланып отырды.

ҚарТУ, КИТ оқытушысы., п.ғ.м.
Н. А. Қоңырова

III Облыстық «Жаңа ғасыр жастары» атты жас ақындар мұшайрасы

ҚарТУ Инновациялық технологиялар колледжі ҚР Тұңғыш Президенті, Елбасы Н. Ә. Назарбаевтың «Рухани Жаңғыру» бағдарламасын іске асыру мақсатында және ҚР Тәуелсіздігінің 30 жылдығы аясында ағартушы, жазушы, этнограф, қоғам қайраткері Ыбырай Алтынсариннің 180 жылдығы, дауылпаз ақын Қасым Аманжоловтың 110 жылдығы, ақиық ақын Мұқағали Мақатаевтың 90 жылдық мерейтойлары қарсаңында Қарағанды техникалық университетінің Инновациялық технологиялар колледжі дәстүрлі түрде III рет «ЖАҢА ҒАСЫР ЖАСТАРЫ» атты облыстық жас ақындар мұшайрасын онлайн форматта өткізді. ҚарТУ Инновациялық технологиялар колледжінің директоры Н. А. Смағұлова өз сөзінде ұйымдастырылып отырған бұл шараның дәстүрлі түрде үшінші рет өз дәрежесінде өтіп отырғанына тоқталды. Байқауға облысымыздың әр өңірінен 45-ке жуық қатысушы, яғни колледж студенттері мен мектеп оқушылары берілген тақырыптар негізінде өз өлеңдерін жолдаған болатын, байқау шарты бойынша екінші кезеңге өткен 15 қатысушы Zoom платформасы арқылы онлайн түрде өлеңдерін оқып, өз бақтарын сынады. Мұшайраға ақын, Халықаралық «Шабит» фестивалінің лауреаты, Республикалық жыр мұшайраларының бірнеше дүркін жүлдегері — Асқаров Қайрат

Белгібайұлы, Қарағанды техникалық университеті Ш. Құдайбердіұлы атындағы «Тілдердің ұштұғырлығы» орталығының жетекшісі, филология ғылымдарының кандидаты, профессор — Әубәкіров Нұрлыбек Маманұлы, сондай-ақ, Республикалық жыр мұшайраларының жеңімпазы, жыр жинақтарының авторы — Рақымжанова Айзада Бүркітқызы қазылық етті. Байқау нәтижесінде Бас жүлдені — Жезқазған музыкалық колледжінің 3 курс студенті **Олжабай Мәди** қанжығасына байласа, I орынды — Қарағанды қаласы, №12 ЖББМ 11 сынып оқушысы **Хулыбай Аякөз**, II орынды — Қарағанды қаласы, Жоғары мейіргерлік колледжінің студенті **Райымбекова Айзат**, III орынды — Қарағанды жоғары политехникалық колледжінің 2 курс студенті **Хурметбек Серікбол** иеленді. Барлық қатысушылар мен олардың жетекшілеріне арнайы әзірленген Алғыс хат тапсырылды.

Аталған шараның негізгі мақсаты: Ұлттық ұлы мұраты — рухани-мәдени құндылықтарды жаңғыртудың маңыздылығын көпшіліктің, жас ұрпақтың санасына сіңіру арқылы оларды отансүйгіштікке, елжандылыққа бағыттау; Белгілі ақын, жазушылардың шығармалары арқылы жастарды сауатты болуға, білімге, ғылымға, өнерге, адамгершілікке, еңбексүйгіштікке баулу тұрғысынан тәрбиелеу; Шығармашыл жастар-

дың өнеріне қолдау көрсете отырып, өлең құдыреті арқылы қазақ тілінің мәртебесін көтеру, мемлекеттік тілдің қолдану аясын кеңейту болып табылатын.

Байқау соңында ҚарТУ Инновациялық технологиялар колледжінің директоры Н. А. Смағұлова қазылар құрамына, барлық қатысушыларға олардың жетекшілеріне, байқауды ұйымдастырып өткізген жауапты оқытушы Н. А. Кунуроваға және барлық ат салысқан оқытушыларға өз атынан және колледж әкімшілігі атынан алғыс білдірді.

ҚарТУ ИТК
оқытушысы., п.ф.м.
Н. Қоңырова

Будущее строим сегодня

Профессиональный выбор является одним из моментов, определяющих жизненный путь человека. Большинство людей, выбирая профессию, выбирают свою судьбу. Принимая решения, человек выбирает путь для дальнейшего развития и совершенствования. Профессия создает, закрепляет и транслирует различные программы человеческих действий, а также способствует их реализации. Она определяет особенности социальных условий жизнедеятельности человека, его социальный статус, положение в обществе.

События, связанные с выбором профессии, являются поворотными событиями на жизненном пути, после которых жизнь человека изменяется и приобретает новое направление.

Для того чтобы выбор был эффективным, в нем следует учитывать собственные потенциальные возможности, личностные особенности и сложившуюся жизненную ситуацию.

В целях совершенствования навыков обучающихся вузов в пропаганде позитивно-направленной профессиональной деятельности и привлечения студентов к осознанному выбору своего будущего профессионального пути был организован кафедрой русского языка и культуры Региональный конкурс видеороликов «Будущее строим сегодня».

Цель конкурса — совершенствование и привитие навыков в создании тематических видеороликов и в пропаганде позитивно-направленной творческой деятельности.

Для достижения поставленной цели Конкурса его организаторы обозначили как необходимость решения ряда предметных задач, в частности, формирования у студентов коммуникативной компетенции, так и ряда воспитательных задач:

- создание у обучающихся положительного имиджа выбранной профессии и образовательного учреждения;
- осуществление поиска информации, необходимой для эффективного создания видеороликов;
- самореализация творческих способностей обучающихся;
- расширение знаний о мире профессий;
- выявление, поощрение талантливых студентов;
- развитие творческого потенциала;
- развитие творческой инициативы и активности.

Согласно условиям и требованиям Конкурса его участники должны были предоставить видеоролики, снятые (созданные) любыми доступными средствами, соответствующие тематике конкурса.

В Конкурсе приняли участие порядка 150 студентов из разных вузов и колледжей Казахстана: Astana ITUniversity, Карагандинский экономический университет, Казахская головная архитектурно-строительная академия, Карагандинский университет им. Е. А. Букетова, (г. Караганда), Кокшетауский университет им. Ш. Уалиханова, Карагандинский техниче-

ский университет (г. Караганда), Карагандинский областной высший сестринский колледж, Жезказганский высший медицинский колледж, Политехнический колледж Корпорации «Казмыс» (г. Балхаш), Жезказганский гуманитарный колледж, Шымкентский многопрофильный колледж, Технический колледж (г. Балхаш).

По итогам рассмотрения представленных работ комиссия распределила призовые места следующим образом:

I место:

- Мұратбек Еңлік (руководитель Акынжанова А. А.), группа СИБ-20-2 КарТУ (г. Караганда);
- Каниева Малика (руководитель Тимохина Т. В.), группа ИС-20-1 КарТУ (г. Караганда).

II место:

- Жабай Жанар (руководитель Кишенова А. Ю.), группа МАШ-20-1 КарТУ (г. Караганда);
- Жәнібек Айкен (руководитель Рамазанова Ж. Ж.), группа 1-1-9СД, Карагандинский областной высший сестринский колледж.

III место:

- Фауедден Аяжан (руководитель Аязбаева Б. К.), группа Каф-43 КарУ им. Е. А. Букетова (г. Караганда);
- Дуйсенова Ақерке (руководитель Иванова С. А.), группа ЦАФ-20-2 КарТУ (г. Караганда);
- Аманжолов Есимжан (руководитель Азимбаева Ж. А.), группа ЦАФ-20-1 КарТУ (г. Караганда).

Организаторы выражают благодарность всем участникам конкурса за активное участие и проделанную работу.

Транспорт — ведущее звено на пути к прогрессу

Железнодорожный транспорт как важная составляющая экономики государства существенно влияет на развитие других сфер общества. Профессиональная деятельность специалистов, работающих в области железнодорожного транспорта, имеет сложный интегрированный характер, сочетая умственные и физические производственные функции.

Сейчас подготовка специалистов для железнодорожного транспорта имеет ряд особенностей, обусловленных социально-экономическими и научно-техническими тенденциями. Актуальными среди них является требование конкурентоспособности, профессиональной мобильности, необходимость совмещения производственных функций, а также необходимость овладения новыми технологиями и методами деятельности.

Эффективность работы железнодорожного транспорта в значительной степени зависит от уровня профессионализма ее сотрудников, многие из которых, являются выпускниками учебных заведений технического и профессионального образования (ТиПО).

На сегодняшний день возрастает востребованность компетентных выпускников организаций образования ТиПО, а глобальные перемены и реалии современного мира требуют усовершенствованных подходов к подготовке молодых кадров с новым технологическим уклоном.

Только в тесном сотрудничестве инженеров железнодорожного транспорта, специалистов высшего, технического и профессионального образования в области теории и методики профессионального образования будет эффективным.

Теме развития железнодорожного транспорта была посвящена областная конференция «Транспорт — ведущее звено на пути к прогрессу», посвященная 30-летию Независимости Республики Казахстан, которая состоялась 20 апреля 2021 года на базе Колледжа инновационных технологий Карагандинского технического университета (КарТУ).

Цель конференции — создание площадки взаимного обмена результативным опытом работы студентов и педагогов по актуальным вопросам развития железнодорожного транспорта Казахстана.

Организаторами конференции являются Учебно-методический центр развития образования Карагандинской области (УМЦ РО КО), областное методическое объединение (ОМО) по направлению «Железнодорожный транспорт» и Колледж инновационных технологий Карагандинского технического университета.

С приветствием к участникам конференции, которая проходила в дистанционном формате, обратилась зам. руководителя УМЦ РО КО Сарсембаева А. Ж.

Добрими словами своего приветствия директор Колледжа инновационных технологий КарТУ Смагулова Н. А. способствовала созданию позитивного настроения и доброжелательной атмосферы конференции. Нурбиби Абсадыковна отметила, что педколлектив Колледжа инновационных технологий, Кара-

гандинский технический университет в лице ректора Ибатова М. К. всегда открыт для сотрудничества с организациями сферы труда и образования и предоставлению базы для проведения мероприятий разного уровня в контексте профессиональной подготовки специалистов.

Задачи конференции:

- выявление способных и одаренных студентов в области научно-исследовательской деятельности;
- демонстрация и пропаганда лучших достижений студентов в научно-исследовательской и проектной деятельности;
- привлечение представителей предприятий АО НК «Казахстан темиржолы» к сотрудничеству с учебными заведениями ТиПО по железнодорожным специальностям;
- способствовано поднятию имиджа обучения по железнодорожным специальностям.

В оргкомитет с 01 марта 2021 года по 20 апреля 2021 года было предоставлено 26 заявок с 26 статьями, от семи колледжей Карагандинской области.

Статьи участников конференции были представлены по планируемому 4 направлениям:

Направление 1. «Инновационные технологии на железнодорожном транспорте»;

Направление 2. «Современное состояние транспортной системы и перспективы развития железнодорожной отрасли в Казахстане»;

Направление 3. «Современные технологии организации железнодорожных перевозок»;

Направление 4. «Экологические аспекты, сервис, технологии обеспечения безопасности, охраны труда на железнодорожном транспорте».

Оргкомитетом конференции было определена экспертная группа, участники которой оценивали представленные работы по заранее разработанным критериями. Экспертная группа — это высококомпетентные специалисты с большим опытом работы: представители промышленных предприятий региона, преподаватель Карагандинского технического университета и преподаватели колледжей технического и профессионального образования Карагандинской области.

1) Жазыбаев С. Г. — Начальник центра научно-технической информации и анализа филиала АО «КТЖ» — Карагандинское отделение магистральной сети;

2) Тусупов Д. Т. — заместитель начальника по логистике станции Караганда;

3) Атькен Е. — старший преподаватель кафедры «Промышленный транспорт» КарТУ;

4) Адыканова Л. Ж. — преподаватель специальных дисциплин Карагандинского транспорта — технологического колледжа.

5) Махашева И. С. — преподаватель специальных дисциплин Колледжа инновационных технологий Карагандинского технического университета;

6) Айғожин Б. Е. — преподаватель специальных дисциплин Карагандинского высшего политехнического колледжа.

20 апреля 2021 года в формате Zoom были подведены итоги конференции, отмечены работы студентов, получивших наибольшее количество баллов и озвучено их содержание.

По итоговым баллам экспертная группа отметила 3 статьи, авторы которых получили дипломы I, II, III степени. Статьи также были озвучены в Zoom-конференции.

Диплом I степени получила студентка КГУ «Карагандинский железнодорожный колледж» Перова Юлия Денисовна (руководитель — Макажанова Мадина Сапаргалиевна), статья «Интеллектуальные системы обеспечения безопасности»;

Диплом II степени получил студент ЧУ «Жезказганский колледж бизнеса и транспорта» Қаратай Бекжан Бауыржанұлы (руководитель — Берлибекова Анар Ергалиевна), статья «Жезқазған станциясына енгізілген микропроцессорлық Ebilock-950 орталықтандыру жүйесінің жұмыс тиімділігі»;

Диплом III степени получили студентка КГУ «Карагандинский транспортно-технологический колледж» Орал Айдана (руководитель — Казбекова Сандугаш Рамазановна), статьи «Темір жол көлігінде еңбекті қорғау, қауіпсіздікті қамтамасыз ету технологиялары, экологиялық аспектілері».

Работы всех остальных участников конференции были отмечены сертификатами, а деятельность руководителей — благодарственными письмами.

Оргкомитетом конференции был создан электронный сборник статей всех участников, представивших свои работы.

Методист отдела ТиПО УМЦ РО КО Кирпан О. Н. вручила благодарственные письма директору Колледжа инновационных технологий КарТУ Смагуловой Н. А., преподавателю Махашевой И. С. Участники конференции тепло поблагодарили всех организаторов и педагогический коллектив колледжа за четкую организацию данного мероприятия.

И. С. Махашева,
преподаватель спецдисциплин
Колледжа инновационных технологий
Карагандинского технического университета

Нығмет Нұрмақов және Алаш зиялылары

Қазақстан Республикасы Президентінің 2020 жылы 24 қарашада «Саяси қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау жөніндегі мемлекеттік комиссия туралы» №456 Жарлығының шығуы саяси қуғын-сүргін мәселелерін жан-жақты зерттеп, зерделеуге үлкен серпін беріп отыр. Тарихи құжаттың алға қойған мақсаты Қазақстанның азаттығы, тәуелсіздігі мен аумақтық тұтастығы үшін күресте ерлік көрсеткендерді мәңгі есте қалдыру болатын болса, сондай тұлғалардың бірі Алаштың ардақтысы, мемлекет және қоғам қайраткері — Нығмет Нұрмақов.

Бесік жырының жауһарлары Тәттімбеттің күйіне ұласып, қазақтың рухани құндылықтарын бойына сіңірген ол он үш жасында А. Байтұрсынұвтай ұлы ағартушының алдын көріп, тәлімін алды. Қарқаралыда ұлт үшін ұран салған Алаш зиялыларының үніне құлақ түріп, ой-тамызық етті. Омбыда мұғалімдер семинариясына оқуға шақырып, білім алуына қамқорлық жасағандардың бірі аталас туысы Ақайдың Қасені заман ағымын дұрыс барлап, ұлт зиялылары А. Байтұрсынов, Ә. Бөкейхановтармен пікірлес, қарым-қатынаста болса, екіншісі осы оқу орнының оқытушысы, қазақ өлкесі тарихының білгірі А. Седелников Ә. Бөкейхановпен ежелден шығармашылық байланыста еді.

Әлихантанушы С. Аққұлының айтуынша, Самарада тұрған 1909-1917 жылдары Ә. Бөкейханов Ресейдің Санкт-Петербург, Томск, Омбы қалаларына еркін барып тұрған. Бір кездері өзінің қоғамдық-саяси қызметі қызу жүрген Дала өлкесінің орталығы Омбыға келіп, ежелгі танысы А. Седелниковпен, Қарқаралыдан осында жиі келіп жүретін саяси серігі Ж. Ақбаевтармен байланысын үзген жоқ. Біздің ойымызша, осындай бас қосуларда қазақ зиялыларының елден жырақта оқып жүрген қазақ жастарымен де кездесулері әбден мүмкін. Бұрын атын естігенімен кейін «Қазақтың» беттерінен қаңық бола бастаған Ә. Бөкейхановпен Н. Нұрмақовтың танысуы жерлесі Ж. Ақбаев арқылы осы кезде басталды.

Семинариядағы Н. Нұрмақов, С. Сейфуллин, М. Жұмабаев, Ш. Әлжанов сияқты жастардың саяси ой-санасының оянуына Омбыдағы орыстың демократияшыл зиялыларының азаттық, бостандық идеяларымен қатар «Қазақ» газеті мен «Айқап» журналындағы ұлт зиялылары көтерген мәселелер әсер етті. Олай дейтініміз қарастырылған уақытта олардан басқа қазақ тілді басылым жоқ. «Қазақ» газетінің бірінші нөмірінде А. Байтұрсынұвтың: «өзіміздің өзіндік ерекшелігімізді сақтап қалуымыз үшін бар күш пен құралды жұмсап, оқу-ағартуға және ортақ мәдениетке ұмтылуымыз қажет» деп, қазақтың ұлт ретінде өсіп-өркендеуінің жолдарын ортаға салуы өз елінің болашағы толғандырған жастарды бей-жай қалдырмады, санадағы сілкініс «Бірлік» ұйымының құрылуына әкелді. Өмірінің омбылық кезеңі, Алаш зиялылары көтерген азаттық идеялары Н. Нұрмақовтың саяси-ағартушылық көзқарасының қалыптасуына ықпал етті.

Н. Нұрмақовтың азаматтық ұстанымы мен қарым-қабілеті алғаш 1916 жылғы оқиғалар кезінде көрінді. Белгілі ғалым М. Қойгелдиев өзінің «Алаш қозғалысы» монографиясында қарқаралылық дәрігер С. Шәлімбековке тоқталады. Тыл жұмысына баратындарға жәрдем көрсетіп жүріп, сүзек ауруын жұқтырып қайтыс болған оны жерлеу кезінде Ж. Ақбаевтың «25 июнь жарлығы шыққан соң халыққа насихат айтып, қазақты көндіруге себепкер болғанның бірі Сәдуақас еді. Басқа жерлерде қан төгілген, асылған, атылған көп, Қарқаралы қазағы бұл пәледен оқығандардың арқасында аман болды» деген сөзін

келтіре келе, Алаштың орныққан әлеуметтік тірегінің болуы Қарқаралы өңірінде қанды оқиғаларға жол бермеді деген қорытынды жасайды. Қоғамның өзге әлеуметтік топтарына қарағанда мұғалім қауымының белсенділігін, үгіт-насихат, түсіндіру жұмыстарын өздеріне парыз санайтынын, әрі сол уақытта олардың саны саусақпен санарлықтай екенін ескерсек, Н. Нұрмақовтың да таным-түсінігі олардан алшақ кеткен жоқ. «Қазақ» газетіндегі көтеріліске шықпауға, майдан жұмысына баруға үндеген Алаш зиялыларын қолдады, тыл жұмысына тізім жасау кезінде бай-болыстардың бұрмалаушылық әрекеттеріне қарсы шықты. Оның осы кездегі іс-әрекеті халық мүддесі жолындағы күресінің бастамасы болды.

Қарқаралы уезі Дегелең болысының тумасы, сол уақыттың күегері, жазушы С. Бегалин Н. Нұрмақов жайлы «Асыл азаматты еске алғанда» атты естелігінде «майдан жұмысына баратын жігіттерге басшылық етем» деп, Қарқаралыдан аттанған жігіттерге мыңбасы болып, өзі тіленіп кетеді. Семейге келген оған губерниялық оқу инспекторы Скорковский рұқсат бермеген көрінеді», дейді. Н. Нұрмақовтың мұндай шешімге келуіне Алаш зиялыларының үндеуі себеп болды.

Қазақстан Республикасы Президентінің архиві қорындағы жеке ісіндегі өз қолымен жазған өмірбаянында «әуелде төңкерістің болғанына сенер-сенбесімізді білмедік. Екі аптадан соң жан-жақтан келген хабарлардан шындыққа көз жеткізгеннен кейін ғана іске кірістік», дейді Н. Нұрмақов Ақпан төңкерісінен кейінгі аласапыран кез туралы. Мұндағы «шындыққа көз жеткізгеннен кейін» деп отырғаны Минскідегі Ә. Бөкейханов бастаған қазақ зиялылары қазақ өлкесіндегі 25 адамның атына бостандық күні туғанын айтып, халықты жаңа билікті қолдауға шақырған жеделхаттар жіберді және соның үшеуі Қарқаралыдағы Ж. Ақбаевқа, Қ. Ақбаевқа, С. Бөкейхановқа жолданды. Алаш үш емі қазақ халқының ұлттық мәселелерін шешу үшін ел арасындағы беделді, пікірлес азаматтарға үміт артып, бірігуге шақырды. Олардың қатарына Н. Нұрмақов сынды оқыған, белсенді жастар да қосылды, ұлт көшбасшысына қолдау көрсетті.

Қазан төңкерісінен кейін 1918 жылы ақпанда Н. Нұрмақов Қарқаралы уездік депутаттар Кеңесіне кіріп, Кеңес өкіметінің шараларын жүргізуге қатысады. «Өзімізді большевик деп санағанымызбен большевиктік идеялардан мүлде хабарсыз едік», дейді ол өз өмірбаянында. 1918 жылы маусымда ақтардың контрреволюциялық бүлігінен кейін қамауға алынып, сол жылдың қыркүйегінен 1919 жылдың желтоқсанына дейін он үш ай түрмеде отырады. 1919 жылғы желтоқсаннан Қарқаралы уездік ревкомының мүшесі, төрағаның орынбасары. 1920 жылғы 16 наурыздан большевиктер партиясының мүшесі. 1920 жылдың қазаны — Кеңестердің Бүкілқазақтық бірінші съезінің делегаты. Жеке ісіндегі анкета осылай жалғасып кете береді.

Біз Н. Нұрмақовтың көп жайларды ашық, шынайы айта алмағанын айтқымыз келеді. Бұл ретте

оның жеке ісі 1922-1924 жылдары толтырылғанын, өмірбаянының да осы кезеңде жазылғанын ескеру қажет. Коммунистік идеология кеңес қоғамын түгелдей шырмал, таптық көзқарас орнықты. Кез келген қызметкердің жеке бас құжатында әлеуметтік шығу тегі көрсетіліп, әрі оның кедей табынан екені міндетті болды. «Алаш» партиясы, Алашорда туралы айтуға тыйым салынды. Н. Нұрмақов та қатаң саясат, қатаң талаптан аса алмады. Н. Нұрмақовқа байланысты мақалалар мен естеліктерде оның табанды большевик болғаны, Қазан төңкерісін қуана қарсы алғаны, Кеңес өкіметін орнату жолындағы күрескерлігі жайлы айтылады. Бүгінде бұл тұжырымдар қайта қарауды қажет етеді.

Архив құжаттары Н. Нұрмақовтың 1917-1918 жж. ұстанымы мен қызметі, оның Кеңес өкіметіне, большевиктер партиясына қатысы туралы бұрын белгісіз болып келген жайларды ашуға мүмкіндік береді. Солардың бірі — Н. Нұрмақовтың 1919 жылы 30 қаңтарда Қарқаралы түрмесінен қаладағы «Мұғалімдер одағына» жазған хаты. Хатта ол Ақпан төңкерісіне дейін туған болысының болыс басқарушысы Қ. Ақбаевқа аудармашылық қызмет еткенін, төңкерістен кейін уездігі бұрыннан келе жатқан Қ. Ақбаев пен Ж. Ақбаевтың партиялары арасында текетіректің өршігенін, өзіне де әсері тигендіктен мұндай дау-дамайдан бейтарап болғанын, қазақ жастарының басын қосып «Дала одағы» ұйымын құрғанын баяндайды. Семейден келген облыстық атқару комитетінің комиссары Н. Құлжановтың талап етуімен екі партияның татуласып, ымыраға келгенін қуана қарсы алғаны да жасырмайды. Қазақтардың бірігуі биліктегі өздерінің ықпалын әлсіретеді деп қорыққан жергілікті орыс шенеуніктерінің екі партияның арасына от жағып, біріне бірін айдап салғанын, әсіресе Ковалев, Шеломенцев дегендердің белсенділігін, большевиктер туралы зор құлшыныспен айтқанын, 1918 жылы ақпан айының басында Кеңес өкіметін қолдап жоғарғы жаққа жеделхат жіберуге «Дала одағының» мүшелері мен басқа да ұйымдарды үгіттегенін, Ковалевтің депутаттар Кеңесін құру туралы қаулы шығарғанын баяндай келе, Н. Нұрмақов, бұған бастапқыда сеніп қалған өздерінің соңынан Ковалевтің арам ойы әшкереленген соң, барлық қаулылардан бас тартып, жойғандарын айтады.

«Бар-жоғы үш-төрт күн ғана болған Ковалевтің депутаттар Кеңесінен соң Қарқаралыға Кеңес өкіметі мен большевиктерге қарсы арнайы үгіт жүргізген қазақ зиялыларының «Алаш» партиясының белгілі жетекшілері Ә. Бөкейханов пен А. Байтұрсынұв келді», дейді Н. Нұрмақов әрі қарай жағдайдың қалай өрбігені жайлы. «Олар бізді, қарқаралылықтарды билікті басып алып, адамдарды аяусыз қырып жатқан большевиктермен, жалпы орыс большевиктерінің іс-әрекетімен таныстырды. Өз халқының жақсылығын қалайтын әрбір азамат төніп келе жатқан қауіптен қандай да бір жолмен құтқару идеясын ұсынды. Ақпан айының соңында Қарқаралыда Запастағы солдаттар Одағының бастамасымен Кеңес өкіметі қайта ұйымдастырылып, кейін ол Қызыл Армияға айналдырылды. Бұл күшке қарсы тұру мүмкін еместігін білген қазақ халқы бүкіл Семей облысын большевиктер басып алғандығына, сондай-ақ қазақтардың өздерінің нақты күші мен өзара келісімнің жоқтығына байланысты өз өкілдерін депутаттар Кеңесіне жіберуге, сол арқылы Орталықтағы большевиктер ықпалының алдын алу және жергілікті жердегі большевиктерді ішінара бәсеңсіту, жою

туралы шешім қабылдады, солай болды да. Мен соңғы депутаттар Кеңесін ұйымдастыруға қатысқан жоқпын және оған халықтың талабымен, алдымен «Дала одағынан», кейінірек қазақ депутаттары Кеңесінің жеті өкілінің ішінде кірдім. Сондай-ақ, қазақ депутаттары Кеңесін жоғарыда аталған мақсатты іске асыру үшін уездің барлық қазағы бірігіп құрғанын еске салуды қажет деп санаймын. Мен уездік депутаттар Кеңесінде болған кезімде мүмкіндігінше кез келген большевизм мен зорлық-зомбылықтан ада «Алаш» партиясының бағдарламасын ұстандым». Осылайша мән-жайды түсіндірген Н. Нұрмақов большевик болмағанын, ешқашан большевиктік әрекет жасамағанын, бұған «Мұғалімдер одағындағы» әріптестерінің кепіл бола алатынын ағынан жарыла келе, тек жастық пен тәжірибесіздіктің, партиялық текетіреттің әсерінен осындай жағдайға түсіп қалғанын айтып, өзін ақ гвардияшылардың түрмесінен құтқарып алуды өтінеді.

Ұлттардың теңдігі мен бостандығын жариялаған Кеңес өкіметінің ұрандары соғыс пен ауыртпалықтан қажыған халықтың көпшілігінен қолдау тапқаны мәлім. Бірақ Уақытша үкіметті жақтайтындар Кеңес өкіметіне табанды қарсылық көрсетті. Солардың қатарында большевиктер билігін заңсыз деп таныған «Алаш» партиясы да болды. Олар халықты Кеңестерді мойындамауға, оған қарсы күресуге, ұлттық әскер, милиция құруға шақырды. Кеңес өкіметінің Қазақстанның аймақтарында бірдей орнықпағаны, Жетісу, Семей облыстарында аса күрделі, қарулы күрес нәтижесінде орнағаны белгілі. Семейдің өзінде Омбыдан арнайы 100-ге тарта большевикті жібергеннен кейін 1918 жылы 17 ақпанда билік Кеңестердің қолына көшті (Қазақстан тарихы. Бес томдық. 4-том. 2010. 129 бет). Ал өндірісі мен теміржолы, жұмысшы табы жоқ, негізгі халқы жергілікті қазақтардан тұратын Қарқаралы сияқты түпкірдегі өңірге большевиктік идеялар тарала қоймады. Керісінше, халық қазақ оқығандарының идеяларымен, үгіт-насихатымен жақсы таныс болды әрі ол идеялар халыққа жақын, түсінікті болатын. Мәселен, Семей облыстық қазақ комитетінің органы «Сарыарқа» газетінің 1917 жылдың желтоқсан айындағы санында «Қарқаралыға Әлихан (Бөкейханов) мен Ахметтен (Байтұрсынов) милиция жасауға жеделхат келгені, соған сәйкес қазақ, мұсылман комитеттерінің қабылдаған қаулысын қала халқы құптап, екі күн ішінде 5 000 сом ақша жинағаны, милицияға өздерінің балаларын бергені» туралы айтылады («Сарыарқа» газеті. 1917 жыл / Құраст. проф. Ф. Әнес. — 2017. 331-333 беттер.). Бұдан Қарқаралы халқының кеңестік билік үшін күреспегені айқын көрінеді. Олай болса, Н. Нұрмақовтың уезде Кеңес өкіметі әскер күшімен орнады, қазақтардың қолдауы оларға қарсы тұра алмағандықтан деуі шындыққа жақын және оның «большевиктік идеялардан хабарсыз едік» дегенін бекіте түседі.

1917 жылдың қазан айларында «Алаш» партиясының облыстық ұйымдары қалыптасып, Семейде, Омбы мен Орынборда Ә. Бөкейхановтың өзі бас болып партия бағдарламасын таратып, үгіт-насихат жүргізді (М. Қойгелдиев. Алаш қозғалысы. I том. — 2008. 395-396 беттер.). Қарқаралыда бұл жұмысты Алаштың тірегі болған қазақ комитеті атқарғандықтан уездегі зиялы қауым «Алаш» партиясының бағдарламасымен таныс болды. Сол уақытта Н. Нұрмақовтың қатарластарының арасында күні кеше «Бірлікте» өзімен бірге жүрген «үстінен халықтан сексен арыз түскен, 1916 жылы қазақты қан қақсатқан Олжабай тәрізді адамдардың батысын алған партияда бола алмайтындығын» айтып, бас тартқан С. Сейфуллин де, партия бағытымен келісіп, оған мүше болған М. Жұмабаев, А. Сейітов,

т.б. болды. Н. Нұрмақовқа келсек, оның көзқарасы мен таным-түсінігі партияға кіргендерден алшақ кеткен жоқ. Оның «Алаш» партиясын қолдап, берік ұстануы партия бағдарламасының қазақ халқының мұң-мұқтажы мен мүддесіне сай келуінен және өз мақсатымен үндестігінен болды.

Осы жерде «Н. Нұрмақов неге «Алаш» партиясына кірген жоқ?» деген сұрақтың тууы заңды. Мұны былайша түсінген жөн. Н. Нұрмақов қызмет етіп, араласқан ортада Алаштың жетекшілерінің бірі Ж. Ақбаев, Н. Орманбетұлы т.б. қоғамдық-саяси өмірде ысылған белсенді күрескерлер болды. Олар жас жағынан да, білім жағынан да Н. Нұрмақовтан әлдеқайда жоғары еді. Семейдегі облыстық қазақ комитетінің мүшелері Р. Мәрсеков, Х. Ғаббасовтар жоғары білімді белгілі қайраткерлер, Б. Сәрсенов, А. Қозыбағаровтардың орта арнаулы білімдерімен қоса Н. Нұрмақовтан бір мүшел үлкендіктері болды. Сондықтан да саясаттық қазанында қайнап, ысылған серкелермен бірге қала, губерния деңгейінде қызмет істеп, тәжірибе жинаған танымал тұлғалардың «Алаш» партиясына бірінші болып кіруі даусыз болатын.

Біздің ойымызша, Қарқаралы уездік депутаттар Кеңесіне қазақтардың өз өкілдерін жіберуі дұрыс шешім болды, өйткені ендігі уақытта қазақ халқының мүддесін шешу тек ресми билік арқылы ғана мүмкін еді. Сондай-ақ, большевиктер жүргізген әлеуметтік-экономикалық шаралардың отаршылдық пен соғыстан, аштықтан күйзелген халықтың көңілінен шыққанын да ескерген жөн. Сондықтан мақсаты туған халқының мұң-мұқтажы мен талаптілегін жүзеге асыру болған Н. Нұрмақов жергілікті кеңестік биліктің құрамында ел ішіндегі күйзелісті жою, халықтың әл-ауқатын көтеру, оқу-ағарту жұмыстарына белсене араласты. Сол уақытта досы С. Сейфуллинге жазған хатында «...Бұрынғы патшаның тепкісінде жаншылған халықтарға теңдік беріп, адам санына санайтын жалғыз большевиктер партиясы екеніне көзім жетті. Сол себепті мен де большевик болдым...» деуі осыдан болса керек.

1920 жылы 1 ақпанда Қарқаралы уездік ревкомы ревком құрамын қайта құру туралы мәселе қарап, «Нұрмақовты коммунистік партия қатарында жоқ және «Алашорда» қазақ ұйымының мүшесі болғандықтан ревком төрағасының орынбасары және мүшелігінен шығару» туралы қаулы қабылдады. Жаңа құрамға бірауыздан Спиринов, Блощицын, Базилевич және Михеев сайланды. Кейінгі отырыстар хаттамаларында Н. Нұрмақовтың аты кездеспейді.

«Нұрмақов пен Керейбаев коммунистік партия қатарына кіруге өтініш жазды», дейді Қарқаралы ревкомының төрағасы С. Радченко 1920 жылы 1 наурызда губерния орталығы Семейге жолдаған жеделхатында. Н. Нұрмақов өміріндегі бетбұрыс кезең осы болды. Мақалаларда Н. Нұрмақовтың большевиктер партиясына кіруіне оның кеңестік идеяларға берілгендігі, Омбы большевиктерімен, Қарқаралыдан Омбыға ауысқан бұрынғы ұстазы Е. Полюдовпен хабарласып тұруы, олардың ақыл-кеңестері себеп болғаны айтылады. Бұл — біржақты пікір. Біз бұл жерде басқа да факторлардың бар екенін айтқымыз келеді. Әлбетте, Колчактың түрмесінде он үш ай отырып, өлім аузынан қалған Н. Нұрмақовтың Кеңес билігіне бас ұрып, уездік коммунистік бастаушы ұйымға бірінші болып кіруі керек еді ғой. Ревком төрағасының орынбасары ретінде әрі қазақтар арасынан коммунист болып, көш бастап үлгі көрсетуі де керек еді, олай болмады. Сананы мазалайтын сұрақ біреу: «Неге?».

Н. Нұрмақов XX ғасырдың басында отаршылдыққа қарсы азаттық, бостандық идеялары туған, әйгілі «Қарқаралы петициясы» жазылып, Алаш қоз-

ғалысы бастау алған ортада туып өсті. Қозғалыстың жетекшілері есейе келе оның күрескер ұстаздары болды. Ол қазақ халқын отаршылдық езгіден құтқаруда Алаш зиялыларының идеяларына сенді, олармен жақын араласты, олар құрған «Алаш» партиясының бағдарламасын қолдады. Мемлекет билеу түрі, автономия мәселелеріне терең бойлай қоймаса да бағдарламаның ұлттық мүддеге ұйысқан шешімдері түсінікті еді, сондықтан аумалы-төкпелі кезеңде оны темірқазық етті. Ол бай-кедей деп бөлмей барша қазақтың қамын ойлады. Уездік ревком құрамына бастапқыда қазақтардан жалғыз Н. Нұрмақовтың кіріп, әрі төрағаның орынбасарлығына тағайындалуы оның қазақтар арасындағы беделінен, ұстанымы мен табандылығынан болды. Олай болса, Н. Нұрмақовты Алашорда қазақ ұйымының мүшесі деуде негіз де жоқ емес. Оның коммунист болуға құлшынбауы да осыдан.

Мәселеге байланысты Н. Нұрмақовты тергеу материалдарына зер салайық. 1937 жылы 3 маусымда тұтқындалған Н. Нұрмақовқа маусым айында үш рет тергеу жүргізген. 4, 15, 25 маусым күндеріндегі тергеу кезінде ол ешқашан контрреволюциялық ұлтшыл ұйымның мүшесі болмағанын айтады. 23 шілде күні берген жауаптары назар аударуды қажет етеді.

Сұрақ: Сіз БК (б) П қатарына кіргенге дейін басқа саяси партияға мүше болдыңыз ба?

Жауап: Мен 1920 жылға дейін кеңеске қарсы ұлтшыл Алашорда партиясына мүше болдым.

Сұрақ: Сіз Алашорда партиясынан ресми түрде шықтыңыз ба?

Жауап: Мен Алашорда партиясынан шығу туралы ресми өтініш берген жоқпын.

Сұрақ: Коммунист бола жүріп сіз өзіңіздің бұрын Алашорда партиясында болғандығыңызды мәлімдедіңіз бе?

Жауап: БК (б) П қатарына өткен кезде менің оған дейін Алашорда партия ұйымында болғаным белгілі болатын.

1937-1938 жж. қуғын-сүргін кезінде партия-кеңес қызметкерлерінің көпшілігіне олардың оппозициялық топтармен байланысының кез келген түрі айып болып тағылды. Бұрын большевиктік емес партияларға кірген ұлтшылдар соңғы уақытқа дейін Кеңес өкіметіне қарсы жасырын «контрреволюциялық әрекет» етіп келді деп айтылды. Оларға «Алаш» партиясының өкілдерін де кіргізді. Тұтқындалғандардың осал тұсы да ұлттық партияларға қатысында болды. 1937 жылдан бастап И. Сталиннің рұқсатымен «қажет» «дәлелдер» алу, «айыбын» мойындату үшін тұтқындарға күштеу, қорлау әдістері қолданылды. Жалған куәгерлер, өтірік көрсетулер жасалды, тергеушілер хаттамаларды ойдан құрастырды. Сондай-ақ, мұндайда адамның шынын айтуы да мүмкін екендігін жоққа шығаруға болмайды. Біздің ойымызша, алдыңғы тергеулерде Қазақстандағы ұлттық мәселелердің шешілуі, оған Алаш зиялыларының қатысы егжей-тегжейлі зерттеліп, тергеушілердің Н. Нұрмақовтың ұлттық мүддені қорғаған әрекеттерін ұлтшылдыққа айыптауға «бұлтартпас айғақ» деп тауып, ұлтшылдығының түп-төркіні Алашордаға тірелген кезде жасырмай шындықты айтуға бекінген болуы керек. Қалай болғанда да жоғарыда біз зердеден өткізген мәселелер, Н. Нұрмақовтың өзінің сөздері оның тергеу кезіндегі көрсетулерімен сәйкес келеді. «Алаш» партиясына ресми мүше болмағанымен Н. Нұрмақовтың жауаптарының негізінде оның партия бағытын ұстанғаны, Алаштың жолымен жүргені жатыр.

Әлекең мамырда туған

Тау тұлға Әлімхан ЕРМЕКОВ 1891 жылы 25 мамырда туған. Бұл деректі ҚарТУ проректоры Мирас ҚҰТТЫБАЙ сәуір айында хабарлаған-ды. Яғни, қолында нақты құжаты бар. Міне, осы күнге орай Алаш арысының немересі Олег МАҒАУИЯҰЛЫН ортаға алған қарағандылық атқамінерлер Әлекеңнің зиратына барып, құран бағыштап қайтты.

Зират басындағы алғашқы сөзді Қарағанды қалалық мәслихатының хатшысы Құдайберген Бексұлтанов алды.

— Әлекеңнің көксемі — тәуелсіз қазақ елі еді. Арыстың арманы орындалды. Еліміз — аман, жеріміз — қолымызда. Ендігі міндетіміз — осы байлығымызды көздің қарашығындай қорғау. Әкелер аманатына адалдық таныту. Біз өзіміздің арқамыздағы жүкті абыроймен алып өтіп, келер ұрпаққа ұялмай табыстауымыз керек, — деді Құдайберген Бексұлтанов.

Олег Мағауияұлы Алаш қайраткерлерінің ісін жалғар жастар тұрғанда Көк Туымыз жығылмайтынына сенім білдірді.

— Атамның арманы, оның ұстаздары мен үзеңгілестерінің арманы, елдік мүддені көздеген ісі барша қазақстандықтардың жүрегінен орын алуы тиіс деймін. Адам бар

жан-тәнімен армандаған кезде ғана, бар күш-жігерімен ұмтылғанда ғана жетістікке жетеді. Әкелер арманы жүрегімізде бүр жарып, бізді жарқын келешекке алып келсін деп тілеймін. Қазақстан мынау қазіргі қиын геосаяси ахуалдағы әлемнен өзіне лайықты, маңызды орынды алатынына сенімдімін. Әлекеңнің, алаштықтардың ұстанымын өз ұстанымына айналдырған Қазақстан жастары тұрғанда ұлт рухы әрдайым жоғары тұрады, — деді тектінің тұяғы.

Туған күніне келсек... Мирас Құттыбайдың айтуынша, Әлекеңнің туған күні туралы нақты мәлімет жоқ-ты. Алайда, белсенді топ ғалым оқыған Томск политехникалық университетіне (Ресей) арнайы хат жазды.

Сәуірде ресми жауап келді. Университет мұрағаты сол кезде толтырылған студенттер тізімінен үзінді ұсыныпты. Яғни, онда Әлімхан

Ермековтің дүниеге келген күні 25 мамыр деп көрсетілген.

Биыл Әлекеңнің Томск университетін бітіргеніне бір ғасыр толады. Осыған орай, оқу орнының қабырғасына тақта орнату жоспарланып отыр.

Нұрқанат ҚАНАПИЯ,
<https://ortalyq.kz>

ҚарТУ Инновациялық технологиялар колледжінде өткен бизнес-идеялар байқауы

Сәуір айында Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 30 жылдығын мерекелеу аясында КЕАҚ ҚарТУ Инновациялық технологиялар колледжі, Облыстық «Шағын кәсіпкерліктегі жастар» атты бизнес-идеялар байқауын ұйымдастырып өткізді. Еліміздегі шағын және орта бизнесті қолдау, дамытуда жастардың да үлесі бар екенін ескере келе, «Шағын кәсіпкерліктегі жастар» атты бизнес-идеялар байқауын өткізуді жөн санадық. Аталған байқауға колледж студенттерінің «Шағын кәсіпкерлікті» дамытуға байланысты тың жобалары ұсынылды.

Байқаудың негізгі мақсаты — болашақ жас кәсіпкерлерді анықтау және оларды жаңа тың бизнес идеялар арқылы ынталандыру, жаңа жұмыс орындарын құру, халықтың әл-ауқатын арттыру, кәсіпкерлік саласындағы студенттердің шығармашылық белсенділігі мен қабілетін және шығармашылық ойлауын дамыту болатын.

Бұл байқауға Қарағанды облысы бойынша 32 колледж қатысып, 64 жоба жарияланды. Байқау 2 кезеңнен өтті. Қазылардың шешімі бойынша 2-ші кезеңге ең үздік деген 20 жоба жолдама алды. Байқауға қатысқан студенттердің бизнес-жобалары «Ақылды жылыжай» құрудан бастап, шыны талшықтан жасалған қайықтар, картоннан жасалған жиһаздар, кептірілген жемістер өндірісі және «Ұлытауға Саяхат» атты экскурсиялық бюро жобасын құруға дейінгі әр түрлі деңгейдегі жобалар қарастырылып, талқыланды. Барлық жобалар ZOOM платформасында онлайн түрінде қорғалды.

Байқау қорытындысы бойынша келесі жүлделі орындардың иелері анықталды:

I орын — Абдулла Сая Ғалымқызы «Horse and nature», «Жылқы және табиғат (аттарды жалға беру)» жобасымен, Қазтұтынуодағы Қарағанды экономикалық университетінің Экономика, бизнес және құқық колледжі;

II орын — Тілекқызы Мадина «Мобильді сұлулық салоны» жобасымен, «Болашақ» Қарағанды жоғары колледжі;

III орын — Егор Власенко «Ақылды жылыжай» жобасымен, КМҚК «Абай көпсалалы колледжі» иеленді.

Өзінің бизнес жобасымен ерекше көзге түскен ҚарТУ Инновациялық технологиялар колледжінің КТОРА-11-2 тобының студенті Тишкин Егордың жобасы қазылардың назарын өзіне аудартып, «Инновациялық қарқынды жоба» номинациясы берілді.

Байқау соңында колледж директоры Н. А. Смағұлова колледж әкімшілігі атынан осындай жобаға өздерінің тың идеяларын ұсынған барлық қатысушыларға алғыс білдірді. Сонымен қатар, барлық жеңімпаздар дипломдармен, студенттердің жұмыстарының жетекшілері Қарағанды облысының білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығының алғыс хаттарымен марапатталды. Байқауға қатысып, жобаларын ұсынған барлық студенттерге сертификаттар табыс етілді.

ҚарТУ ИТ колледжінің ағылшын тілі пәнінің оқытушысы
Е. С. Сыздықова,
арнайы пәндер оқытушысы
А. Б. Бахытжан

Қазақстанның тұңғыш ғарышкері Т. Әубәкіровтің ғарышқа ұшқанына 30 жыл толуына орай өткізілген «Биіктерді бағындырған» атты іс-шара

Қарағанды техникалық университетінің Қазақ тілі және мәдениеті кафедрасының оқытушылары ф.ғ.к., профессор Н. М. Әубәкіров, п.ғ.м., оқытушы Н. А. Қоңырова, ф.ғ.м., оқытушы Т. Х. Абдықадырвалардың, ұйымдастыруымен Қазақстанның тұңғыш ғарышкері Т. Әубәкіровтің ғарышқа ұшқанына 30 жыл толуына орай «Биіктерді бағындырған» атты шара өтті.

12 сәуір – халықаралық авиация және ғарышкерлер күні екені баршамызға белгілі. Осы атаулы датаның еліміз үшін орны айрықша. Себебі, осыдан 60 жыл бұрын адамзат баласы алғаш рет Қазақ жерінің кіндігі Байқоңырдан зеңгір көкке аттанған болатын. Бүгінде ғарышты игеру өркениетті әлемнің басты мәселесіне айналғаны анық. Бұл сала Жер шарындағы экономикалық дамудың, адамзатқа қажетті түрлі игіліктерді жүзеге асырудың маңызды тетігі десек артық айтқандық емес. 12 сәуір күні, дәлірек айтсақ, осыдан 60 жыл бұрын Кеңес Одағының батыры Юрий Гагарин адамзат үшін беймәлім ғарыш кеңістігіне көтерілген болатын. Восток кемесімен ғарышқа аттанған ол жұмыр жерді 1 сағат 48 минут бойы ғарыштан бақылап, тарихта тұңғыш рет орбитаны айналып шықты. Міне, осы елеулі оқиға қазақ жерінен, яғни, Байқоңырдан бастау алса, дәл 30 жылдан кейін киелі Қарқаралы жерінде дүниеге келген, жерлесіміз Кеңес Одағының батыры, тұңғыш қазақ ғарышкері 1991 жылы Тоқтар Әубәкіров ғарышқа жол тартты. «Союз ТМ-13» кемесімен 7 тәулік 22 сағат, 12 минут, 40 секунд ғарыш кеңістігінде болып қайтты. Еліміз алғашқы тәуелсіздік алған жылдары ғарышқа ұшқан қазақ ғарышкері Талғат Мұсабаев болса, кейінгі жылдары үшінші ғарышкер Айдын Айымбетов ғарышқа сапар шекті. Олар түрлі ғарыш аппараттары арқылы ғарышты, шағын планеталарды зерттеді. Бейбіт мақсатта ғылыми жұмыстар жүргізді.

Жалпы іс шараның мақсаты:

1) ХХ ғасырдың ІІ жартысындағы адам баласының ғарышты игерудегі жетістіктері жайында мағұлмат беру;

2) Жастардың патриоттық, отаншылдық сезімін оята отырып, елін, жерін сүйуге, ғарышкерлерді құрметтеуге тәрбиелеу;

3) Ғарыш саласында ғарышкерлердің ғылыми жетістіктерге қол жеткізген зерттеулері жайлы студенттерге ақпараттар бере отырып, ғылымға деген қызығушылықтарын арттыру болатын.

Аталған іс-шараның шымылдығын айтыскер ақын, университетіміздің қызметкері Рымбай Нұрсұлтан өзінің ғарышкерлер күніне арналған жыр шашуымен ашты. Сондай-ақ, әр факультеттен қатысқан студенттер тұңғыш ғарышкер Тоқтар Әубәкіровтің ғарышқа сапары және Тәуелсіздік алғаннан кейінгі 30 жылдағы еліміздің ғарыш саласы бойынша жеткен жетістіктері туралы ойларымен бөлісті. Мерекелік шара жүргізуші ЭЭ-20-3 тобының студенті Торыбаев Аңсардың мәнерлеп оқуында Олжас Сүлейменовтің «Тұңғыш ғарышкер» атты өлеңімен жалғасын тапты. Студенттер тақырып негізінде берілген «Кім жылдам» деп аталатын тапсырманың сұрақтарына шапандық танытып нақты жауаптарын беріп, пікірлерімен бөлісіп отырды. Тақырыпты ашу барысында арнайы әзірленген слайд, бейне материалдар көрсетіліп, аэроғарыш саласының орталығы болып саналатын – Байқоңыр одан кейін де ғарыш кеңістігін игеруде көптеген жаңашыл бастамалардың старттық орнына айналғандығы және қазақ тарихында ғарышқа алғаш рет 1991 жылдың 2-ші қазанында Тоқтар Әубәкіров ғарышқа көтеріліп, аспан әлемінде зерттеу миссиясын сәтті орындаған болатын. Одан кейін ғажайып әлем ғаламатын көру мүмкіндігі Талғат Мұсабаев пен Айдын Айымбетовтей арда азаматтарға бұйырды. Тақырып ауқымын ашатын біраз қызықты ақпараттар назарларына ұсынылды.

Мерекелік іс-шараны кафедра меңгерушісі, ф.ғ.к., доцент Қ. С. Қалыбекова, аға оқытушы М. Ә. Хасен, ф.ғ.к., доцент Қ. М. Хамзина,

«Серпін-2050» оқу орталығының жетекшісі, п.ғ.м., аға оқытушы Ш. А. Жетпісбай, ф.ғ.к., аға оқытушы А. Б. Әшірбековалар қатысып тамашалады.

Қазақстанның тұңғыш ғарышкері Т. Әубәкіровтің ғарышқа ұшқанына 30 жыл толуына орай өткізілген «Биіктерді бағындырған» атты іс-шараны қорытындылай келе, сөз кезегі Қазақ тілі және мәдениеті кафедрасының оқытушыларына берілді. Кафедраның аға оқытушысы М. Ә. Хасен, ф.ғ.к., доцент Қ. М. Хамзина іс-шараның тақырыбына кеңінен тоқтала келе, барлық қатысқан студенттерге сәттілік тіледі.

Марапаттау рәсімінде барлық қатысып отырған студенттер Алғыс хатпен марапатталып, сұрақтарға шапшаң әрі белсенді жауап беріп, үздік шыққан 3 студентке арнайы дипломдар мен қойын дәптерлер табыс етілді.

I орын – ОП-20-1с тобының студенті Баисов Ернұр, жетекшісі: ф.ғ.к., доцент К. М. Хамзина;

II орын – НД-20-3 тобының студенті Толғазы Алама, жетекшісі: аға оқытушы Э. К. Түсіпбекова;

III орын – ОП-20-2 тобының студенті Аманбеков Алдиярға берілді, жетекшісі: ф.ғ.к. А. Б. Әшірбекова.

Іс-шараның соңында жүргізуші ЭЭ-20-3 тобының студенті Торыбаев Аңсар дауылпаз ақын Қасым Аманжоловтың «Ұшқыш болғым келеді» деген өлеңін мәнерлеп оқумен аяқтады.

Ш. Құдайбердіұлы атындағы «Тілдердің үш тұғырлығы» орталығының жетекшісі, ф.ғ.к., профессор Н. М. Әубәкіров, п.ғ.м., оқытушы Н. А. Қоңырова, п.ғ.м., оқытушы Т. Х. Абдықадырова

ВЕЛИКАЯ ПОБЕДА

Победа и историческая память

Много лет прошло с той войны, которая принесла Великую Победу и невероятно много горя в семьи тех, кто погиб, защищая свой дом, свою семью, свою Родину. И как порой мало мы знаем об этой Победе, ее безвестных героях. Общим памятником для них навечно останется памятник Неизвестному солдату, объединившим в себе всё наше общее горе и нашу общую память. «Имя твоё неизвестно, подвиг твой — вечен». И последние Победители этой войны уходят в вечное небо, в поднебесные журавлиные стаи, навеки унося с собой горечь этой войны, радость и трагедию нашей общей Победы.

Для тех, кто жил рядом с Победителями, память о них, о Победе, становится с каждым годом острее. Ведь их становится всё меньше... Сейчас в Карагандинской области проживает всего 46 участников ВОВ. И, к сожалению, история трагических событий середины прошлого века является для многих из нашей молодежи как какие-то даты, какой-то факт прошлого. И хотя многие гордятся тем, что могут перечислить своих предков до седьмого колена, но на вопросы, кем были твои дедушки, прадедушки, где работали или, может быть, были участниками и творцами Победы, чаще всего в ответ долгое молчание...

А ведь сейчас благодаря публикации в открытом доступе документов о ВОВ с 2008 г. появилась возможность узнать место и дату отправки на фронт, боевой путь бойца, получить информацию о его ранениях, наградах, быть может, о его последнем бое. И сейчас я хочу рассказать о том, что сопровождало мою жизнь последние годы, когда я обратился к истории своих предков. Возможно, это разбудит интерес у тех, кто еще не приступил к этим поискам, кто находится в размышлениях — с чего начинать и как действовать?

Среди них, последних живых Победителей, могли быть и мои родственники,

мой родной дядя и четыре деда. Все они уходили на фронт из молодой Караганды, собравшей их под свое крыло — ей требовались рабочие руки на стройках, шахтах, заводах. Судьба не пощадила их, никто не вернулся с поля боя... И сведений об их боевом пути до последнего времени было совсем немного.

Первым ушел воевать Ботов Борис Петрович, 1917 г.р. Уроженец Каркаралинска, отсюда в 1941 г. был призван в действующую армию. Погиб красноармеец Ботов в боях при обороне Ленинграда. В документах портала «Память народа», осталась скупая запись: «...пропал без вести 11.1941 г.».

Самохин Василий Демьянович, 1914 г.р., работавший на станции Караганда-Сортировочная, призванный Сталинским райвоенкоматом г. Караганды, ушел воевать в начале 1942 г. Погиб в первых боях при отражении прорыва фашистов к Сталинграду (150 стрелковая дивизия 37 армии). На сайте «Память народа» написано: «...пропал без вести 10.02.1942 г., Украинская ССР, Сталинская (ныне Донецк), Ямский р-н».

Агапцев Александр Владимирович, 1912 г.р. До этого он служил на Черноморском флоте, переехал в Караганду в 1940 г. Ушел добровольцем 11 августа 1941 г. Старшина Агапцев, по документам вышеназванного сайта, пропал без

ВЕЛИКАЯ ПОБЕДА

вести в 1942 г. Однако сохранились иные сведения от очевидцев. Попав в плен, он не смирился с судьбой. Первый раз бежал из плена в Ростовской области. Побег не удался. Второй раз под Харьковом. После этого непокоренный старшина Агапцев А. В. был расстрелян фашистами.

Не менее трагическая судьба была уготована Самохину Александру Демьяновичу. Кадровый офицер, лейтенант, после последнего места службы на Камчатке приехал в Караганду и возглавил отделение связи. В 1942 г. через Сталинский РВК г. Караганды ушел воевать. Долгое время считалось, что командир взвода связи Самохин А. Д. пропал под Смоленском в августе 1943 г. Однако недавно опубликованные документы на сайте «Память народа» известили о том, что раненый связист попал в плен и оказался в страшном шталаге 336 под Каунасом, созданном специально для плененных командиров Красной армии. В этом лагере активно работал центр вербовки абвера. Однако не сломали фашисты Александра Самохина. После пыток и издевательств он был отправлен на работу в кальковый (известняковый) карьер Рюбеланд и Пистерци/Эльбингероде, принадлежащий лакокрасочному концерну IG, что под Хюттенроде в районе Магдебурга — Stalag XI A Altengradow. Расстреляли его на месте работы через год после пленения, о чем свидетельствует запись в карточке военнопленного. IG — это концерн, к которому имели отношение ныне известные компании «BASF», «Hoechst AG», «IG Farben», «Bayer», «AGFA». Вот так создавала свою экономику Германия в военные годы...

Самый младший, мой дядя, Николай Алексеевич Самохин, родился в 1925 г. в Ростовской области. В 1935 г. с репрессированными родителями, очевидно, из-за принадлежности к донскому казачеству, оказался в Караганде, только что получившей статус города. Сначала жили в бараке на десятки семей, каждая из которых была отделена одна от другой занавеской, в поселке Компанейск. Николай закончил семилетку, после которой встал у станка на заводе им. Пархоменко, эвакуированном в Караганду из Луганска, выполняя военные заказы. Вспомнила его младшая сестра: «Николай был удивительно бесстрашным и справедливым человеком. Никого и ничего не боялся, и его уважали за это все окрестные сверстники из Компанейска и Старого города». Всё, что зарабатывал, приносил домой — в это время отец получил тяжелую травму в шахте, и надо было поднимать на ноги сестру и брата, который появился на свет в 1937 году. В конце 1942 г. отказался от «брони» и обратился в военкомат с просьбой уйти на фронт. 12 января 1943 года, когда ему еще не было 18 лет, он стал красноармейцем и отправлен на обучение военному делу в г. Мелекес Ульяновской области (ныне Димитровград).

Через несколько месяцев — фронт, первые бои. В 1943 г. — ранение, госпиталь. В составе казачьей дивизии, сформированной в родных Сальских степях Ростовской области, путь его пролегал на Украину, в Молдавию, Румынию. Сохранились несколько его военных писем-треугольников. Строки из одного из них: «Пишите как можно быстрее, а то скоро вступим в бой... стоим в Румынии, сплетут вишни, растут яблоки, погода дождливая...».

Сохранилось и письмо, написанное ему сестрой в канун 1945 г.: «Николай, бей проклятых фрицев за то, что они не дали нам жить прекрасной жизнью. За нашу юность, за нашу молодость, за нашу разлуку...». Письмо это Николай не успел получить, и оно вернулось в Караганду со страшной пометой: «Адресат выбыл... Тогда же пришла и похоронка, извещение, на имя матери: «Ваш сын, гвардии казак, Самохин Николай Алексеевич, погиб 26 декабря 1944 г. ... Похоронен на господском дворе Майк (Венгрия)...».

Много лет его сестра, моя тетька, Самохина Анна Алексеевна, ставшая профессором, доктором медицинских наук, работавшая в КГМИ, обращалась в различные инстанции, в том числе в Центральный Архив Московской области в г. Подольске, где хранятся все военные документы той поры. Но ничего нового не узнала.

После смерти тети, пришла моя очередь искать следы погибших. Сначала поиск документов на сайтах «Мемориал», «Подвиг народа», (теперь это общий архив «Память народа»), где мне удалось увидеть документы тех лет: боевой путь Николая, список безвозвратных потерь, в которых и его фамилия, более точно определить место его захоронения пока в неведомом нам «господском дворе Майк» по схемам захоронений. В этом поиске помогала и просто удача, когда зимними долгими вечерами 2014 г. удалось с помощью гугловских карт наконец-то найти господский двор Майк в Венгрии, и удивительная девушка из Москвы, Анастасия Столярова, которая создала сайт «Советские воинские захоронения в Венгрии», сообщившая мне, что в начале 70-х венгерский Красный крест произвел перезахоронение советских воинов из Майка на городское кладбище в г. Орослани. Она же свела меня с Ласло Дудеком (Dudér), который по программе правительства Венгрии восстанавливал памятники советским воинам. Ему я выслал сведения о Николае и его товарищах, погибших с ним в одном бою.

Это было одно из удивительнейших событий в моей жизни, когда осенью 2014 г. пришло письмо от Ласло с фото созданного им памятника, где была фамилия Николая. А дальше еще одно событие. От донских краеведов А. Дронова и Э. Птухина пришло сообщение — Наградной лист (посмертно) на Н. А. Самохина: «...26.12.1944 г., действуя в составе взвода за населенный пункт Кечкед,

первым ворвавшись в населенный пункт Кечкед, огнем своего автомата уничтожил 6 немецких солдат и захватил автомашину, завязал бой с бронетранспортером и гранатой подбил его, огнем автомата уничтожил 3 солдат и одного офицера противника, бежавших от бронетранспортера. В этом бою гвардии казак Самохин пал смертью храбрых. Достоин Правительственной награды «Орден Отечественной войны 2 степени». Похоронка пришла сразу, а награда нашла Героя через 70 лет...

Судьба была благосклонной и дальше, когда я приступил к поиску последнего пути Александра Демьяновича Самохина. Появились на сайте «Память народа» новые документы — карточка военнопленного, на которой отмечено, что был ранен при пленении, а 29 июля 1944 г. расстрелян на месте работы в концлагере Хюттенроде. А потом узнал и о том, что на месте захоронения военнопленных установлен памятник, на котором недавно появилась и фамилия моего деда.

Осталось отдать дань памяти погибшим... Так, в августе 2019 г. я с братом оказался в Венгрии, где на городском кладбище Орослани мы с братом оставили карагандинскую землю у памятника Николаю. Потом — Германия, Хюттенроде, оставили табличку со сведениями об Александре Демьяновиче Самохине, в честь которого был назван мой брат.

Хочу сказать в заключение: отношение к предкам — это отношение к себе, близким, людям, живущим рядом и, в итоге, к своей истории, своей Родине и государству. Без памяти нет будущего. И если даже мы не знаем что-то из судеб своих предков, надо надеяться и верить, искать истоки своей истории, особенно когда это касается тех, кто отдал жизнь за нашу жизнь и свободу. Мне удалось хоть немного восстановить историческую память в отношении предков, отдавших свои жизни за поколения, ныне живущих, за свободу Родины, очень хочется надеяться, в последней мировой войне на планете Земля. Отсутствие исторической памяти — это прямой путь к манкуртизму и мы, работники просвещения, обязаны всячески помогать подрастающему поколению в закреплении этой исторической памяти в их сердцах и душах для ее передачи последующим поколениям.

Самую большую благодарность я получил от одной из студенток, которая восстановила жизненный путь своего предка и его боевой путь. Она написала статью, опубликованную в сборнике студенческой конференции, где написала, что эта статья состоялась благодаря преподавателю русского языка, назвав мою фамилию...

Низкий Вам поклон, Герои войны, и Вечная Слава!

ПЕРСПЕКТИВЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Международная стипендия «Болашак»

Начался прием документов для участия в конкурсном отборе на присуждение международной стипендии «Болашак», учрежденной Первым Президентом Республики Казахстан — Елбасы Н. А. Назарбаевым.

В рамках программы «Болашак» осуществляется подготовка кадров и специалистов для приоритетных секторов экономики страны. В настоящее время программа включает в себя, как прохождение академического обучения (магистратура, докторантура, резидентура), так и научно-производственных стажировок в ведущих университетах и компаниях мира.

В 2021 году для обучения по программе «Болашак» выделено 1 055 стипендий. Из них 385 стипендий на программы магистратуры, 60 стипендий на программы докторантуры и резидентуры, 110 стипендий предназначены для прохождения

стажировок педагогическими работниками, государственными служащими, работниками в сфере здравоохранения, инженерно-техническими работниками. 500 стипендий будут присуждаться казахстанским ученым для прохождения стажировок в ведущих научных центрах мира.

Претендентам на присуждение стипендии предлагается 80 специальностей для академического обучения и 137 специальностей для прохождения стажировки.

Подробную информацию о стипендии «Болашак» вы можете посмотреть на сайте: <https://bolashak.gov.kz/>

Стипендиальная программа им. Стефана Банаха

Стипендиальная программа им. Стефана Банаха является совместной инициативой Министерства иностранных дел и Национального агентства академических обменов Республики Польша, которая реализуется в качестве польской помощи по развитию.

Целью программы является содействие социально-экономическому развитию развивающихся стран путем повышения уровня знаний и образования их граждан в форме стипендий для обучения в магистратуре на польском или английском языках в польских университетах, находящихся под надзором Министра образования и науки в области инженерных и технических наук, сельскохозяйственных наук, точных и естественных наук.

Кроме того, граждане Республики Казахстан могут обучаться в магистратуре в области гума-

нитарных и социальных наук в рамках данной программы.

Подробная информация о программе доступна на <https://pawa.gov.pl/en/students/foreign-students/the-banach-scholarship-programme>.

Для участия в программе кандидатам необходимо заполнить заявку (в режиме онлайн) и предоставить необходимые документы. Срок окончания приема заявок и документов — 21 июня 2021 года.

Международные летние школы СПбГАСУ 2021

Санкт-Петербургский государственный архитектурно-строительный университет (СПбГАСУ) приглашает студентов принять участие в Международных летних школах 2021.

СПбГАСУ предлагает онлайн и оффлайн программы по следующим направлениям:

- Архитектура экологических туристических комплексов в Арктике, 5-16 июля 2021 года (Онлайн).
- Летняя школа русского языка: овладейте русским языком в Санкт-Петербурге, 28 июня — 10 июля 2021 года (Онлайн).
- Реконструкция промышленных территорий в Санкт-Петербурге, 24 июня — 9 июля 2021 года (Оффлайн).
- Градостроительство: Архитектурное проектирование от эскиза до 3D модели, 10-24 июля 2021 года (Онлайн).
- Промышленное и гражданское строительство в России:

уникальный опыт проектирования и строительства в Санкт-Петербурге, 19 июля — 2 августа 2021 года (Оффлайн).

- Транспортная система мегаполиса России: текущее состояние и перспективы развития, 20-30 июля 2021 года.
- Новая жизнь открытых городских пространств, 5-18 июля 2021 года (онлайн).

Курсы подходят для студентов из разных областей обучения, язык обучения — английский. Большинство программ длится 2 недели с присуждением 4 ECTS.

Все подробности и дедлайны поступления на летние школы доступны на сайте: <https://summerschools-spbgasu.ru/>

Стипендиальная программа для учёных «PASIFIC»

Ученые из Казахстана, представляющие все области науки, могут подать заявку на двухлетнюю исследовательскую стажировку в институтах Польской академии наук. Стипендиаты получают ежемесячную стипендию в размере 2 500 евро.

Цель программы — дать возможность 50 ученым любой национальности, имеющим степень кандидата наук или ее эквивалент, пройти двухлетние научные стажировки в институтах Польской академии наук и в Международном Институте молекулярной и клеточной биологии в Варшаве. Стипендиаты программы PASIFIC будут отобраны по результатам конкурсов, объявленных в 2021 году.

Подробная информация о программе доступна на <https://pasific.pan.pl/can-1/>.

Для участия в программе кандидатам необходимо заполнить заявку (в режиме онлайн) и предоставить необходимые документы.

Срок окончания приема заявок и документов — 30 июня 2021 года.

ПЕРСПЕКТИВЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Конкурс изобретателей «Шапағат-2021»

С 26 апреля по 26 августа открыт прием онлайн-заявок для участия в конкурсе изобретателей «Шапағат-2021».

Целью конкурса является повышение роли интеллектуальной собственности и пропаганда изобретательской деятельности. Одна из задач конкурса — повышение уровня информированности общественности об изобретательской деятельности.

Итоги конкурса будут подведены в октябре 2021 года. Голосование среди интернет пользователей пройдет с 1 сентября по 10 октября. Учет мнений будет осуществляться путем подтверждения кода, отправленного на уникальный номер мобильного телефона. По завершению голосования подводятся итоги конкурса.

Участниками конкурса могут стать правообладатели Республики Казахстан действующих патентов на изобретения, полезные модели, промышленные образцы, выданных в 2020 году.

Условия участия в конкурсе:

Шаг 1 — снять видеоролик продолжительностью до 3 мин о своем изобретении, не раскрывая его сущности. Ролик может содержать информацию о новизне и актуальности изобретения, социальной значимости, окупаемости, рентабельности, целевой аудитории, количестве созданных или создаваемых рабочих местах и др.;

Шаг 2 — выложить ролик на портал YouTube и указать ссылку на видеоролик при подаче онлайн-заявки на сайте;

Примечание: в случае возникновения проблем с размещением видеоролика в YouTube, предоставляется возможность присылать готовые ролики на в адрес РГП «НИИС» или на электронный адрес shapagat@kazpatent.kz с пометкой для конкурса «Шапағат».

Шаг 3 — подать онлайн-заявку на странице <https://shapagat.kazpatent.kz/ru/content/zayavka-na-respublikanskiy-onlayn-konkurs-izobretateley-2021>, подписав предварительно специальное соглашение о не разглашении конфиденциальной информации и об ответственности самого патентообладателя (автора) за информацию, размещенную в видеоролике.

Финалисты, получившие наибольшее количество голосов интернет пользователей будут награждены дипломами и статуэтками «Шапағат».

Стипендиальная программа для обучения в вузах Казахстана

Министерство образования и науки Казахстана приглашает иностранных граждан, в т.ч. лиц казахской национальности, не являющиеся гражданами Республики Казахстан к обучению в вузах нашей страны по образовательным программам бакалавриата, магистратуры и докторантуры.

Количество грантов:

1. Бакалавриат — 490.
2. Магистратура — 50.
3. PhD докторантура — 10.

Оператор Стипендиальной программы — Центр Болонского процесса и академической мобильности МОН РК.

Претенденты могут подать в онлайн режиме документы в период с **7 июня по 20 июля 2021 года**.

Заявление для участия в стипендиальных программах на полный период обучения заполняется на казахском, или русском, или английском языках.

Претендентам при заполнении формы заявления необходимо загрузить сканированные версии следующих документов:

По образовательным программам бакалавриата / магистратуры:

1. копию документа, удостоверяющего личность;
2. копию документа о предыдущем уровне образования (с транскриптом) (нотариально заверенный перевод на казахский, русский или английский языки);
3. мотивационное эссе на казахском или русском или английском языках;
4. рекомендательное письмо на казахском или русском или английском языках от организации образования, в которой претендент обучался, или от работодателя;
5. медицинскую справку для выезжающего на обучение за рубеж, а также медицинскую

справку об отсутствии вируса иммунодефицита человека (ВИЧ-инфекция) и заболевания СПИД, выданные официальным органом здравоохранения страны проживания претендента;

6. письмо-приглашение от казахстанского ОВПО (при наличии).

PhD докторантура:

1. копию документа, удостоверяющего личность;
2. копию документа о предыдущем уровне образования (с транскриптом) (нотариально заверенный перевод на казахский или русский или английский языки);
3. мотивационное эссе на казахском или русском или английском языках;
4. рекомендательное письмо на казахском или русском или английском языках от организации образования, в которой претендент обучался, или от работодателя;
5. медицинскую справку для выезжающего на обучение за рубеж, а также медицинскую справку об отсутствии вируса иммунодефицита человека (ВИЧ-инфекция) и заболевания СПИД, выданные официальным органом здравоохранения страны проживания претендента;
6. письмо-приглашение от казахстанского ОВПО (при наличии);
7. обоснование темы диссертационного исследования на языке обучения (казахском или русском или английском языках).

Международный сертификат, подтверждающий владение иностранным языком:

По владению английским языком:

1. TOEFL ITP — не менее 460 баллов;
2. TOEFL IBT — не менее 46 баллов;
3. TOEFL PBT — не менее 453 баллов;
4. IELTS — не менее 5.5;
5. Duolingo English Test — не менее 85 баллов.

По владению немецким языком:

1. DSH — Niveau B2 / уровень B2;
2. TestDaF-Prüfung Niveau B2 / уровень B2.

По владению французским языком:

1. TFI — не ниже уровня B2 по секциям чтения и аудирования;
2. DELF — уровень B2;
3. DALF — уровень B2;
4. TCF — не менее 50 баллов.

Международный сертификат, подтверждающий владение иностранным языком лицом, для которого указанные языки являются родным, не требуется.

По всем вопросам обращаться:

Тел. +7(7172) 28 75 26. E-mail: admission@n-k.kz.

Лучший чтец романа-эпопеи М. Ауэзова «Путь Абая»

В Алматинском университете энергетики и связи им. Г. Даукеева состоялся Международный студенческий онлайн-конкурс «Лучший чтец романа-эпопеи М. Ауэзова «Путь Абая», где принимали участие студенты из Казахстана, Узбекистана, России. В этом конкурсе приняли участие студенты Карагандинского технического

университета — Акимов Кирилл, Тулеуова Камила, а также магистрант 2 курса Айдарбекова Какен. Всех трех участников подготовила к конкурсу кандидат филологических наук, доцент кафедры «Казахского языка и культуры» Хамзина Карлыгаш Мауеновна. По итогам конкурса, Айдарбекова Какен была награждена дипломом

1 степени и сертификатом на сумму 35 тысяч тенге. Акимов Кирилл, Тулеуова Камила были награждены сертификатами участника данного конкурса. За руководство и подготовку Хамзина К. М. была награждена благодарственным письмом Ректора Алматинского университета энергетики и связи им. Г. Даукеева.

Какие предметы и вещества запрещено проносить в школы и вузы

Министр образования и науки РК своим приказом от 25 мая 2021 года утвердил перечень предметов и веществ, запрещенных к вносу, ограниченных для использования в организациях образования и на их территориях, передает zakon.kz.

Так, запрещено проносить:

1 Огнестрельное оружие, в том числе травматическое, газовое, пневматическое, сигнальное, электрическое и конструктивно сходные с оружием изделия и их составные части:

- предметы, имеющие отдельные конструктивные элементы и механизмы или внешние признаки, свойственные огнестрельному оружию, но не предназначенные для поражения цели (строительные инструменты, сигнальные устройства, линеметы);
- оружие и предметы, поражающее действие которых основано на использовании радиоактивного излучения и биологического воздействия;
- предметы, поражающее действие которых основано на использовании электромагнитного, светового, теплового, инфразвукового или ультразвукового излучения;
- боеприпасы к оружию и составные части к нему, снаряды, стрелы;
- предметы, имитирующие вышеперечисленные виды оружия.

2 Колющее, режущее, рубящее, ударно-раздробляющее, металлические предметы, промышленные инструменты, в том числе:

- ножи всех видов, станки для бритья или лезвия (за исключением случаев исполь-

зования в общежитиях, расположенных на территории организаций образования), луки, арбалеты, рогатки, топоры, сабли, мечи, медицинские скальпели всех видов (за исключением случаев использования в учебном процессе), стрелы и дротики, гарпуны и копыя, ледорубы, металлические звезды, булавы, дубинки, кастеты, нунчаки;

- промышленные устройства для забивания гвоздей и крепления болтов, промышленные инструменты, которые используются как колющие или режущие предметы, за исключением случаев использования в учебно-воспитательном процессе, промышленных и хозяйственных целях организации образования;
- медицинские шприцы (при отсутствии заключения врачебно-консультационной комиссии).

3 Боеприпасы, взрывчатые и легковоспламеняющиеся вещества, химические и ядовитые вещества, в том числе:

- копии или имитаторы взрывчатых веществ или устройств, аэрозольные краски, скипидар;
- фейерверки, осветительные ракеты в любой форме, пиротехнические средства;
- спички, зажигалки (за исключением случаев использования в общежитиях, располо-

женных на территории организаций образования);

- газовые баллончики, содержащие отравляющие и лакриматорные вещества (слезоточивые, перцовые);
- психоактивные вещества;
- табачные изделия, в том числе изделия с нагреваемым табаком, табак для кальяна;
- кальянной смеси, системы для нагрева табака, электронные системы потребления и жидкостей для них.

Перечень предметов и веществ, ограниченных для использования в организациях образования и на их территориях:

1. мобильные устройства связи с функциями переноса информации: пейджер, планшеты, смартфоны, iPad (Айпад), iPod (Айпод), плееры, модемы (мобильные роутеры), во время учебных занятий (за исключением военных, специальных учебных заведений и Академии правосудия при Верховном суде РК);

2. лекарственные препараты, за исключением препаратов, назначенных по медицинским показаниям на основании заключения врачебно-консультационной комиссии.

Приказ вводится в действие с 13 июня 2021 года.